

Západočeská univerzita

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Politické důsledky potopení parníku Lusitania

Petr Hutta

Plzeň 2021

Západočeská univerzita

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

Politické důsledky potopení parníku Lusitania

Petr Hutta

Vedoucí práce:

Mgr. Martin Boček, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval sám, za použití níže uvedených pramenů a literatury

Plzeň, duben 2021 .....

Poděkování:

Zde bych chtěl poděkovat svému vedoucímu práce Mgr. Martinu Bočkovi, Ph.D. za jeho ochotu a rady při vedení mé práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Počátek ponorkové války.....	5
2.1. Vývoj německých ponorek	5
2.2. První fáze ponorkové války (srpen 1914–únor 1915).....	7
2.3. Druhá fáze ponorkové války (únor 1915–říjen 1915).....	13
3. Potopení Lusitanie.....	21
3.1. Charakteristika lodi	21
3.2. Poslední cesta.....	23
4. Reakce Spojených států	31
4.1. První zprávy o potopení	31
4.2. První nota o Lusitanii	36
4.3. Druhá nota o Lusitanii.....	44
4.4. Třetí nota o Lusitanii.....	50
4.5. Mezinárodní dopady potopení.....	59
5. Závěr	62
6. Soupis pramenů a literatury	65
7. Summary.....	68

1. Úvod

Parník Lusitania byl ve své době jednou z nejmonumentálnějších zaoceánských lodí. Za dobu jejího provozu přispěla k rozvoji lodní dopravy a také držela několik námořních rekordů. Společně se svou sesterskou lodí Mauretania patřily k nejlepším parníkům společnosti Cunard Line. Toto své prestižní místo si zasloužily, především díky vydobyté slávě na mořích a zajištění luxusu pro cestující, který byl charakteristický pro počátek 20. století. Právě i z tohoto důvodu vyvolalo její potopení v květnu 1915 velký zájem a ostrou reakci jak u americké, tak i britské společnosti. Šok způsobil také fakt, že se velký luxusní parník stal terčem ponorkového útoku a klesl ke dnu za velmi krátkou dobu. Při neštěstí zahynulo 1198 pasažérů a téměř okamžitě po jejím potopení se vynořilo několik mýtů a kontroverzních názorů o průběhu celé události. Největší diskuze se vedly o převozu munice, která měla být na palubě lodi, což mohlo být použito jako důvod k případnému sporu o porušení mezinárodního práva. Hlavním cílem této práce je analýza následných událostí způsobené potopením parníku Lusitania a reakce Spojených států amerických. Incident totiž výrazně ovlivnil politické kruhy i americkou společnost a rovněž přispěl k proměně zahraniční politiky mezi USA a Německem.

Samotná práce je rozdělena do tří částí. První kapitola pojednává o německé ponorkové válce, jejíž průběh vedl právě k útoku na velký civilní zaoceánský parník. V rámci této kapitoly je popsána výstavba ponorek, německá válečná taktika a popis dvou období německé ponorkové války. Zmíněny jsou zde, jednotlivé akce ponorek v souvislosti s mezinárodním právem v otázce vztahu obchodních lodí a ponorek. Druhá část se věnuje poslední plavbě Lusitanie. Tato kapitola mapuje nejdůležitější události od 1. května 1915 až do potopení 7. května 1915. Součástí kapitoly je také popis období, které předcházelo samotnému vyplutí lodi, protože to následně výrazně ovlivnilo nastalou mezinárodní krizi. Třetí, a zároveň stěžejní kapitola práce se zabývá reakcí Spojených států amerických, která je rozdělena do pěti menších úseků. V počátku se tak autor zabývá primární reakcí americké veřejnosti, vlády a tisku na samotné potopení Lusitanie. Následně se autor práce zaměřuje na analýzu politického dění ve Spojených státech a reakci politiků vůči Německu. Toto období je možné charakterizovat Třemi nótami o Lusitanii odeslané Spojenými státy, ve kterých se země značně odchytila od

svého dosavadního neutrálního přístupu k evropským válčícím zemím. Současně se zde autor věnuje reakci amerického a německého obyvatelstva na některé politické události. Poslední podkapitola práce se krátce zabývá mezinárodními dopady potopení parníku Lusitania v jednotlivých oblastech. Jsou zde popsány vnitropolitické, ekonomické a zahraničněpolitické události.

Diplomová práce byla zpracována na základě vydaných pramenů, dobových novinových zpráv a literatury především v anglickém jazyce. Z primárních pramenů byly použity memoranda a telegramy hlavně amerických politiků působící v této době. Jedním z hlavních zdrojů mapující telegramy mezi americkým ministrem zahraničí a velvyslancem v Berlíně je edice pramenů od editora Josepha Fullera s názvem *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1915. Supplement. The World War*.¹ Dalším významným pramenem pro autora práce byly zveřejněné memoáry politika Roberta Lansinga s názvem *War Memoirs of Robert Lansing, Secretary of State*,² kde pojednává o mezinárodní politice Spojených států amerických ve vztahu k Německu a Velké Británii a současně také mapuje dění ve vnitřní politice USA. Své paměti také knižně vydal v několika svazcích prezident Spojených států amerických Woodrow Wilson, jeho dílo s názvem *Woodrow Wilson Papers. Family and General Correspondence 1915–1924*,³ se například věnuje popisu vnitřní politiky USA, konkrétně při odstoupení Williama Bryana z funkce ministra zahraničí. K sepsání diplomové práce byly využity také monografie v anglickém jazyce. Jednou ze stěžejních knih pro sepsání hlavní části práce byla publikace od Ryana Floyda s názvem *Abandoning American Neutrality., Woodrow Wilson and the Beginning of the Great War August 1914 – December 1915*.⁴ Tato monografie pojednává především o událostech v mezinárodní politice mezi USA a Německem. K této monografii, jako doplnění hlavně o dění ve vnitřní politice a reakci americké společnosti a tisku, sloužila monografie od Justuse Doenecke s názvem *Nothing Less than War*.⁵

Co se týče první kapitoly, tak stěžejním dílem o německé ponorkové válce byla publikace od Hanse Joachima Koervera *German Submarine Warfare 1914–1918 in the*

---

¹ FULLER, Joseph V. (ed.), *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1915, Supplement, The World War* (dále jen PRF), Washington 1928.

² LANSING, Robert, *War Memoirs of Robert Lansing. Secretary of State*, Indianapolis 1935.

³ WILSON, Woodrow, *Woodrow Wilson Papers. Family and General Correspondence 1915–1924*, Washington 1915.

⁴ FLOYD, Ryan M., *Abandoning American Neutrality, Woodrow Wilson and the Beginning of the Great War August 1914–December 1915*, New York 2013.

⁵ DOENECKE, Justus D., *Nothing Less than War*, Lexington 2014.

Eyes of British Intelligence,⁶ která byla využita pro popis akcí německých ponorek v jednotlivých období ponorkové války. Pro doplnění sloužila publikace Alberta Gayera *German Submarines and Their Warfare 1914–1918*⁷ poprvé vydané již v roce 1920. Autor této knihy sloužil během první světové války v německém námořnictvu. Nutno podotknout, že z této publikace byly použity pouze části neobsahující válečnou propagandu, ale pouze historická fakta. Byla využita pouze pro doplnění v rámci jednotlivých historických událostí.

Pro kapitolu pojednávající o poslední cestě Lusitanie, byla velmi důležitá publikace od Jennifer Draskaua *Lusitania Tragedy or War Crime?*⁸ Společně s dílem od autorů Mitche Peekea, Kevin Walsh-Johnsona a Stevena Jonese s názvem *The Lusitania Story the Atrocity that Shocked the World* vytváří velmi erudovaný zdroj informací pro dostatečné porozumění problematice poslední cesty parníku Lusitania. K doplnění tohoto tématu sloužila monografie od Grega Kinga a Penny Wilson *Lusitania. Triumph. Tragedy. and the End of the Edwardian Age*.⁹ Tato publikace se sice primárně zaměřuje na jednotlivé osudy cestujících, nicméně současně pojednává i o lodi a poslední cestě.

Důležitým zdrojem při sepisování této práce se staly také články z dobových periodik, kdy byli využity především americká periodika vztahující se k události potopeného parníku Lusitania. Autor tak pracoval například s vydáními novin *The Evening World* nebo *New York Tribune*. K doplnění pak také sloužily i periodika britská, například *Loyd's List* nebo *North Devon Gazette*. Avšak tato periodika většinou měla podobný pohled na danou problematiku, proto bylo využito i irských a německých periodik vycházející ve Spojených státech amerických, které danou problematiku hodnotily z jiného úhlu pohledu. Jako příklad může být zmíněno irské periodikum *The Gaelic American*.

Na tomto místě je nutné dodat, že i přes popularnost tématu ve světě je mu v českém prostředí věnováno poměrně málo pozornosti. Za zmínku stojí český překlad anglického díla od Diany Preston s názvem *Potopení Lusitanie: Úkladná vražda*, kterou přeložila Dagmar a Petr Lieblovi. Jak je již z názvu patrné, kniha se zabývá hlavně poslední cestou lodi a německým podílem na jejím potopení. Rovněž se jedná spíše o

---

⁶ KOERVER, Hans Joakim, *German Submarine Warfare 1914–1918 in the Eyes of British Intelligence*, Berlin 2010.

⁷ GAYER, Albert, *German Submarines and Their Warfare 1914–1918*, Berlin 2020.

⁸ DRASKAU, Jennifer Kewley, *Lusitania Tragedy or War Crime?*, Chicago 2015.

⁹ KING, Greg, WILSON, Penny, *Lusitania, Triumph, Tragedy, and the End of the Edwardian Age*, New York 2015.

populárně naučnou knihu. Její anglický originál byl použit i při sepisování diplomové práce, pouze pro ilustraci.

Autor pro lepší přehlednost práce využívá českého ekvivalentu „ministr zahraničí“ přestože si je vědom faktu, že je tato funkce v USA i v císařském Německu označována jinými pojmy. Českého ekvivalentu je rovněž využíváno v rámci názvu námořních sil jednotlivých států, které jsou součástí práce. Jedná se o pojmy „Královské námořnictvo“ a „Širokomořské loďstvo.“

2. Počátek ponorkové války

2.1. Vývoj německých ponorek

První světová válka se stala v mnohých ohledech prvním moderním konfliktem v dějinách lidstva. Hlavní změnou tohoto konfliktu bylo osvojení nové taktiky a rozšíření nových moderních zbraní, které měly zajistit vítězství, ať už na jedné nebo druhé straně. Jednou z takovýchto zbraní bylo použití ponorek. Před vypuknutím války v podstatě žádná země nepovažovala ponorky za zbraň, která by významně přispívala k ovládnutí moří. Jejich vývoj byl poměrně nový, například prvním státem, který vytvořil moderní ponorku v roce 1900, byly paradoxně Spojené státy americké.¹⁰ Samotný význam ponorek se pak ukázal až v průběhu války. Panoval názor, že se největší potenciál v tomto ohledu skrývá u bitevních lodí typu dreadnought.¹¹ Ty měly svou palebnou silou získat převahu na moři.¹² Americký admirál William Sims popsal názory panující okolo ponorek. „*Ještě před začátkem Velké války většina námořních důstojníků věřila, že limity ponorek byly tak velké, že jim nedovolily operovat daleko od pobřeží. Nikdo, kromě pár ponorkových důstojníků si nedovedlo představit, že by tyto malé lodě dokázaly potopit velká hladinová plavidla.*“¹³ Na druhé straně Německo, se stalo během první světové války hlavním propagátorem ponorkové války, spustilo svoji první moderní ponorku až v roce 1905. Toto zpoždění bylo způsobeno poměrně malým pobřežím a také prioritou německého velení, kdy v této době hlavní nebezpečí představovalo ruské námořnictvo v Baltském moři. Tím pádem Německé císařství potřebovalo dostatečné množství hladinových plavidel k obraně země. Pozdní spuštění mělo i své výhody, kdy se podařilo vyhnout se problémům spojené se stavbou ponorek, které ostatní státy musely řešit. Navíc Německo se rozhodlo limitovat svoji pobřežní obranu, tím pádem došlo k výstavbě ponorek, které měly tuto povinnost vykonávat a vznikl i tak jejich charakteristický podlouhlý tvar.¹⁴ Tento tvar byl také určen typem ponorky. Německé námořnictvo se soustředilo na tři typy ponorek. Jednalo se o tzv. U, UB a UC ponorky. Důvodem tohoto rozdělení byl účel a oblasti nasazení, kdy každý typ měl své charakteristiky. Ponorky U-typu byly nasazovány hlavně v operacích na volném moři. Typ ponorek UB byly menší ponorky sloužící k operacím v blízkosti

---

¹⁰ ERICSON, s. 2.

¹¹ Označení pro kategorii bitevních lodí s větší palebnou silou. Poprvé spuštěné v roce 1906 ve Velké Británii. Označení Dreadnaught znamená v překladu do Českého jazyka Neohrožený.

¹² HALPERN, Paul G., *A Naval History of World War I*, Annapolis 1994, s. 1.

¹³ ERICSON, Peter, *The Kaiser Strikes America*, Morrisville 2008, s. 2.

¹⁴ Tamtéž, s. 3–4.

německého pobřeží. Poslední typ UC byly hlavně ponorky specializující se na pokládání hlubinných min v druhé polovině války. Německé velení plánovalo realizaci ponorek typu UF. Jejich vývoj byl však nakonec přerušen německou prohrą ve válce.

Již po vypuknutí války Německo disponovalo pouze 28 ponorkami, kdy 10 z nich bylo vybaveno moderními dieselovými motory. Jako první ponorka využívající tento pohon byla až ponorka U-19 spuštěná v roce 1912.¹⁵ Nedostatkem tohoto typu bylo bojové využití pouze během vynoření na hladině. Pro pohyb pod hladinou využívaly elektrický motor napájený bateriemi. K jejich dobíjení bylo využíváno samotného dieselového motoru ponorky. Tento způsob pohonu ponorek vydržel až do zavedení jaderného pohonu v polovině 20. století.¹⁶ I přes to ponorky nedosahovaly větší rychlosti než 9,5 uzlů pod vodní hladinou a 17 uzlů¹⁷ na hladině. Samozřejmě se tyto parametry týkaly ponorek s novým pohonem. Ty, které využívaly starší parafinový motor byly o něco pomalejší. Průměrná doba nasazení byla až 30 dní s možností operovat tisíce kilometrů od domovského přístavu u větších ponorek U-typu. Menší ponorky typu UB a UC dokázaly zůstat na moři průměrně tři dny. S postupujícím technologickým rozvojem se tato doba prodloužila i na dva týdny a později dokázaly ponorky zůstat na volném moři i 20 dní před návratem do přístavu. Nutno zmínit, že pokud to bylo možné, tak se ponorky plavily na hladině. Pod hladinou se přesouvaly pouze z důvodu přípravy útoku nebo v situaci ohrožení.¹⁸ Hlavním komponentem a nedílnou součástí ponorek byla jejich výzbroj, ta se v průběhu válečného konfliktu měnila spolu s technickým pokrokem. Starší ponorky, spuštěné do služby na počátku války byly vyzbrojeny čtyř liberním dělem a čtyřmi torpédometry. Změna nastala s ponorkou U-19. U této ponorky byly instalovány zbraně s větší ráží, jelikož tato děla byla chápána jako hlavní zbraň ponorky.¹⁹ Důležitou součástí byl také periskop a hydrofon. Průměrně měly ponorky dva až tři periskopy sloužící především k navigaci na cíl pod hladinou. Hydrofon se začal využívat extenzivně až ke konci světového konfliktu a sloužil k určení pozic nepřátelských plavidel při pronásledování ponorky.²⁰ Postupem času došlo k nahrazení výzbroje opět menšími děly, důvodem byla změna

---

¹⁵ COMPTON–HALL, Richard, *Submarines at War 1914–1918*, Penzance 2004, s. 14; KOERVER, *German*, s. 1.

¹⁶ SONDHAUS, Lawrence, *German Submarine Warfare in World War I*, London 2017, s. 9.

¹⁷ Označení pro rychlost v námořní dopravě. Tehdejší lodě pluly zpravidla tak 15 až 20 uzlů při vyšší rychlosti.

¹⁸ KOERVER, *German*, s. 3.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ COMPTON–HALL, s. 60.

taktiky během útoků ponorek, tehdy se stala hlavním komponentem ponorek torpéda a s tím spojené útoky pod hladinou. Výstavba ponorek zabrala někdy až 20 měsíců, což během války představovalo dlouhou dobu.²¹ Většinou docházelo ke konstruování ve vlastních domovských přístavech odkud také vyrážely na mise. Německé ponorky byly umístovány v následujících přístavech. Jednalo se o Germania Yard Kiel, Blohm und Voss Hamburg, Vulcan Yard Hamburg, Bremer Vulcan Yard Vegesack, Imperial Yard Danzig.²² Nejdůležitější částí ponorky pak byla posádka. Hlavní institucí k výcviku ponorkových posádek byla ponorková škola v Kielu, která hrála důležitou roli hlavně pro výcvik důstojníků. K součásti jejich výcviku patřilo umění úspěšně se přiblížit k nepřátelskému konvoji, vykonat úspěšný útok torpédem bez prozrazení vlastní pozice.²³

2.2. První fáze ponorkové války (srpen 1914–únor 1915)

Ještě před vypuknutím první světové války došlo v německém námořnictvu k přehodnocení taktiky a účelu ponorek. V roce 1911 během kombinovaného námořního cvičení německé velení dospělo k názoru, že ponorky poměrně účinně operují i proti přesile hladinových plavidel nepřítele.²⁴ Tímto vznikla možnost, jak výrazným způsobem oslabit nepřátelské, loďstvo. Nutno podotknout, že i přes značné německé námořní zbrojení se nemohlo Širokomořské loďstvo²⁵ měřit s Královským námořnictvem²⁶ Velké Británie, představující v předválečném období hlavní hrozbu, co se týče hladinových plavidel.²⁷ Navíc se předpokládalo, že případný britský válečný plán bude spočívat na drtivém vítězství na moři. Od tohoto přesvědčení se odvíjel i německý vojenský plán, který počítal se společnou kooperací hladinových plavidel a ponorek. Až teprve v roce 1912 došlo ke změně taktiky ponorkového boje. Důvodem byly informace o změně v britské strategii, která chtěla využít své převahy na moři a uzavřít Německo v blokádě.²⁸ Následně tak docházelo k manévřům a změnám taktiky v německém námořnictvu, která se zaměřovala především na samostatné využití

---

²¹ KOERVER, *German*, s. 4.

²² SONDHAUS, s. 10.

²³ KOERVER, *German*, s. 21–22.

²⁴ Tamtéž, s. 22.

²⁵ Jednalo se o hlavní loďstvo německého císařského námořnictva. (německy: Hochseeflotte)

²⁶ Jedná se o válečné loďstvo britských ozbrojených sil. (anglicky: Royal Navy)

²⁷ HALPERN, s. 11.

²⁸ GAYER, s. 4.

ponorek jako hlavní složky německého námořnictva, které by útoky na britské lodě přerušily blokádu. Z těchto cvičení byl nadšen i samotný admirál Alfred von Tirpitz, který i přes počáteční skepticismus se nakonec v roce 1913 projevil jako jeden z největších podporovatelů nové zbraně a taktiky. I přes to část německého velení zůstávalo skeptické vůči účelu ponorek a jejich využití. Jedním z hlavních důvodů byla panující nedůvěra v novou, málo bojově otestovanou zbraň. Nadále přetrvával názor, že hlavní námořní silou bude hladinové loďstvo, konkrétně bitevní lodě.²⁹ Navíc je nutné brát v úvahu celou německou válečnou strategii, přičemž se předpokládalo, že válka bude trvat jen několik měsíců. Německé velení se spoléhalo na Schlieffenův plán, který počítal s rychlým vítězstvím na západě a následnou porážkou Ruska se mělo zajistit konečné vítězství. V rámci tohoto plánu mělo celé Širokomořské námořnictvo operovat v Baltském moři proti námořnictvu carského Ruska. Ponorky tak měly sloužit pouze jako ochrana německého pobřeží a k vytvoření ochranného perimetru táhnoucího se od Nizozemí až po Dánsko, kde měly čekat na nepřátelské loďstvo.³⁰ Tento plán nebyl naplněn, především kvůli vstoupení Velké Británie do začínajícího válečného konfliktu, a tak se na počátku srpna 1914 od této strategie upustilo. Proto po měsíci od vypuknutí války byla strategie ponorek upravena. Spočívala hlavně v samostatných operacích jednotlivých ponorek s cílem oslabení nepřátelského válečného loďstva a bez podpory vlastních hladinových plavidel.³¹ Hlavním důvodem byla britská blokáda ustanovená 20. října 1914, která měla znemožňovat proplout německým zásobovacím lodím. Cílem této strategie bylo co nejvíce ekonomicky odříznout Německo.³² Navíc německé hladinové námořnictvo se nemohlo rovnat s britskou převahou. Tato německá ponorková strategie trvala od srpna 1914 do února 1915. I přesto stále převládal na německé straně skepticismus a neočekávaly se výrazné úspěchy. Dokonce samotní kapitáni ponorek, i když byli pro tento styl boje cvičeni, stále nevěřili ve větší účinek strategie. Bylo to dáno tím, že panovala skepse v možnosti přiblížit se s pomalu plující ponorkou do takové vzdálenosti od nepřátelského plavidla na které by dokázali úspěšně vypustit torpéda a nevystavili se nepřátelské palbě. Už pouhé přiblížení se k cíli viděli jako jistý neúspěch z důvodu větší rychlosti hladinových válečných lodí. Proto také

---

²⁹ KOERVER, *German*, s. 166.

³⁰ ERICSON, s. 4.

³¹ KOERVER, Hans Joachim, *The Kaiser's U-boat assault on America*, Philadelphia 2020, s. 37–38.

³² HALPERN, s. 30.

první posádky ponorek byly sestavovány zejména z dobrovolníků.³³ K prvnímu střetu došlo krátce po vyhlášení války, kdy ponorky U-13 a U-15 hlídkovaly nedaleko německého pobřeží. Jejich cílem bylo ohlásit jakoukoliv nepřátelskou aktivitu. Následně za čtyři dny od vyplutí z domovského přístavu ponorka U-15 provedla útok v Severním moři na britskou eskadru lehkých křižníků. Ovšem byla potopena v důsledku srážky s lehkým křižníkem HMS Birmingham. Ponorka U-13 se nejspíše stala obětí min. Důležitým zjištěním bylo, že novější typy ponorek, konkrétně od ponorky U-19 a výše dokážou operovat mnohem déle na volném moři. Proto jedním z jejich posláních bylo hlídkování v oblasti britských přístavů Harwich, Firth of Forth, Cromarty Firth a Scapa Flow. Zatímco starší typy ponorek většinou působily u norského pobřeží.³⁴ První úspěšný útok na britské lodě přišel v září 1914. Dne 5. září 1914 ponorka U-21 pod velením kapitána Otto Hersinga úspěšně potopila britský lehký křižník HMS Pathfinder nedaleko jejího přístavu Firth of Forth. Ponorka U-21 se tak stala první německou ponorkou, která úspěšně potopila nepřátelské válečné plavidlo bez vlastního zničení.³⁵ Během prvních sedmi týdnů se sice podařilo zaznamenat dílčí úspěchy, ale nedošlo k naplnění očekávání německého velení. Následkem těchto událostí se začaly ještě více projevovat už tak silné anti-ponorkové názory. V těchto sedmi týdnech se německým ponorkám nepodařilo výraznějšího zásahu proti Velké Británii. Sice potopení lodi HMS Pathfinder bylo bráno jako úspěch v podobě prvního zničení nepřátelské lodi ponorkou, ale jednalo se o poměrně zastaralý lehký křižník, který byl spíše menší ztrátou pro Královské námořnictvo. Navíc během těchto týdnů sami ztratily dvě ponorky. Tímto se celá otázka ponorkové strategie dostala do stagnace. Pozitivní změna nastala 22. září. Toho dne se ponorce U-9 podařil úspěšný zásah, když pod velením kapitána Otto Weddigena potopila britské křižníky HMS Cressy, HMS Hogue a HMS Aboukir, které hlídkovaly nedaleko nizozemského pobřeží. Překvapující bylo, že tyto útoky byly provedeny během jedné hodiny.³⁶ Následně kapitán Weddingen zaznamenal další úspěšný útok o tři týdny později, když v Severním moři potopil křižník HMS Hawke.³⁷ Útoky ponorek měly velký vliv i na politickou situaci ve Velké Británii a způsobily šok v britském námořnictvu. Následkem toho

---

³³ GAYER, s. 4.

³⁴ KOERVER, *German*, s. 167.

³⁵ GIBSON, R.H., PRENDERGAST, Maurice, *The German Submarine War 1914–1918*, Penzance 2002, s. 6.

³⁶ O'SULLIVAN, Patrick, *The Sinking of the Lusitania*, Dublin 2014, s. 78; GIBSON, PRENDERGAST, s. 7.

³⁷ SONDHAUS, s. 5.

došlo k omezení pohybu britských lodí v Severním moři.³⁸ Na to reagovalo německého velení přesunutím některých ponorkových operací do ústí kanálu La Manche, konkrétně do oblasti nedaleko Doveru. Během těchto operací nedošlo k významnějším úspěchům proti britským lodím, i přes fakt, že se ponorce U-18 podařilo nepozorovaně proplout přímo do Scapa Flow, kdy cílem ponorky byly bitevní lodě v přístavu. V té době se však v přístavu nenacházela žádná z velkých britských bitevních lodí. Navíc při vyplouvání z přístavu najela ponorka na kameny a posádka byla nucena opustit plavidlo.³⁹ Nutno zmínit, že všechny tyto akce byly během počátečních měsíců války zaměřeny proti válečným lodím. Nicméně mezi vrchními veliteli kolovaly názory týkající se potápění obchodních lodí, které byly podle jejich názoru mnohem více strategicky cenné.⁴⁰ Byla to jedna z úvah, jak dostat Velkou Británii ekonomicky do stagnace a následně si tím zajistit vítězství. První německý útok na britskou obchodní loď se odehrál 20. října 1914. Tehdy byla potopena britská obchodní loď SS Glitra nedaleko norského pobřeží ponorkou U-17 pod velením kapitánporučíka Johannese Feldkirchnera.⁴¹ Krátce před útokem byl dán rozkaz posádce plavidla, aby neprodleně opustila loď. Zde je nutno podotknout, že podle mezinárodního práva měli kapitáni ponorek dvě možnosti, jak se v dané situaci zachovat. První možností bylo zabavení celé lodi a doplout s ní zpět do své domovské země (Německo). Nebo potopit loď a její náklad označit za válečný kontraband. V tomto případě však musela posádka uvědomit obchodní loď o svém úmyslu a dát dostatečnou dobu posádce na bezpečné opuštění lodi.⁴² O 6 dní později 26. října 1914 byla torpédována další obchodní loď. Jednalo se o francouzskou obchodní loď Amiral Ganteaume, která v té době převážela belgické uprchlíky. Problémem bylo, že tato loď byla potopena bez předběžného varování. Není možné určit, zda tyto poslední dva útoky byly vykonány z přímého rozkazu velení nebo zda se jednalo o individuální rozhodnutí kapitánů ponorek. Tyto útoky společně s úspěchem kapitána Weddingena podnítily velení Německého císařského námořnictva o přehodnocení strategie. Následně tak začalo docházet k mnohem častějším výpadům německých ponorek proti britským a francouzským obchodním lodím. Příkladem může být uveden cíl ponorky U-12, která měla rozkaz zaútočit na spojenecké obchodní

---

³⁸ ERICSON, s. 5.

³⁹ GAYER, s. 13.

⁴⁰ SONDHAUS, s. 5.

⁴¹ PRESTON, Diana, *Wilful Murder. The Sinking of the Lusitania*, London 2002, s. 61; GIBSON, PREDERGAST, s. 13.

⁴² SONDHAUS, s. 6.

konvoje v oblasti Zeebrugge v Belgii. Je až překvapující, že německému námořnímu velení trvalo tři měsíce, než se pokusilo o zásah proti zásobovacím konvojům, které byly pro udržení západní fronty klíčové.⁴³ Celkově tak velení začalo přehodnocovat válečnou strategii, kdy se ponorková válka stala nástrojem, jak vést ofenzivu proti dohodovým státům, především po ztroskotání Schlieffenova plánu na Západní frontě. Přehodnocení spočívalo v tom, že pokud by se podařilo prolomit britskou námořní blokádu, mohly by ponorky vytvořit vlastní blokádu proti dohodovým lodím a odříznou tak zejména Velkou Británii od životně důležitých zásobovacích cest.⁴⁴ Kvůli této úvaze začaly narůstat útoky proti obchodním lodím, a to až do února 1915. Dne 23. listopadu 1914 se ponorce U-21 podařil úspěšný zásah obchodních lodí SS Malachite a SS Primo nedaleko východní části Doverských útesů.⁴⁵ Poměrně velký úspěch byl zaznamenán na konci roku 1914, kdy ponorka U-24 hlídkující u severozápadního pobřeží Belgie potopila britskou bitevní loď HMS Formidable. Tento poměrně úspěšný útok navíc překvapil tím, že byl proveden za špatného počasí a snížené viditelnosti.⁴⁶ Útoky na obchodní lodě měly poměrně velký vliv na opětovné přehodnocení námořní strategie. Německé velení začalo o změně politiky uvažovat již v prosinci 1914. I přes úspěšné akce ponorek proti dohodovým obchodním lodím byla britská blokáda Německa stále více problematická a nevykazovala žádné známky oslabení. Proto není překvapující, že se německé velení pokoušelo o co nejefektivnější protipatření. Poměrně důležitou součástí bylo pro Německo postavení neutrálních států, především Spojených států amerických a jejich vyjádření na německý návrh. Proto byl 21. prosince 1914 povolen rozhovor admirála von Tirpitze s americkým novinářem Karlem Wiengandem. Rozhovor byl zveřejněn za účelem zjištění názoru amerického veřejného mínění, pokud by si Německo osvojilo stejnou strategii jako státy Dohody, konkrétně Velká Británie. Součástí byla otázka na obchodní blokádu za použití ponorkového námořnictva.⁴⁷

„Amerika nevznesla svůj hlas na protest proti anglickému uzavření Severního moře neutrálním lodím. Co by Amerika řekla, kdyby Německo deklarovalo válku na všechny nepřátelské obchodní lodě. Anglie nás chce vyhladovět. Můžeme hrát stejnou hru. Můžeme torpédovat každou anglickou nebo spojeneckou loď, která se objeví v blízkosti

---

⁴³ KOEVER, *German*, s. 168.

⁴⁴ ERICSON, s. 6.

⁴⁵ GAYER, s. 15; GIBSON, PREDEGARST, s. 17.

⁴⁶ KOERVER, *German*, s. 169; GIBSON, PREDEGARST, s. 19.

⁴⁷ KOERVER, *German*, s. 170.

*Velké Británie [...] tedy odstrihnout ji od potravinových zásob.*⁴⁸ Tento rozhovor vzbudil kontroverzi hlavně v nejvyšších vrstvách německého velení. Koloval zde názor, že Německo tímto rozhovorem prakticky odkrylo své válečné plány celému světu. Tudíž by Velká Británie v reakci na rozhovor mohla učinit patřičná bezpečnostní opatření proti nové strategii. Německo by tím pádem ztratilo možnost překvapení.⁴⁹ Na tento rozhovor reagoval admirál Hugo von Pohl slovy: „*Velmi nešťastné, že naše vojenské plány byly zveřejněny. Navíc publikování v novinách je z vojenského hlediska také velice znepokojující. Nyní mohou Angličané připravit protiopatření v předstihu.*“⁵⁰ Součástí této strategie by bylo potopení jakékoliv lodi, která by se nacházela v blízkosti britských břehů. V lednu 1915 na rozhovor reagovaly články hlavně v německých novinách, které se snažily obhájit tento názor.⁵¹ Bez činnosti nezůstalo ani námořnictvo Velké Británie. I přes její neustálou převahu na moři a poměrně účinnou námořní blokádu Německa, nemohlo velení Královského námořnictva ponechat obchodní lodě napospas ponorkám. Otázkou zůstávalo, jakým způsobem bojovat proti ponorkám. Jedinou možností, jak s jistotou vyřadit ponorku v této době bylo provést útok v době, kdy byla ponorka nejzranitelnější, tedy na hladině. Útok na ponorku pod hladinou nebyl v této době prakticky možný, jelikož velkou roli hrál také technologický pokrok. V počátcích války nebyly vynalezeny hlubinné nálože a sonar se dostal do vývoje až po válce.⁵² Proto se britské velení rozhodlo ozbrojovat své obchodní lodě a kapitáni dostali rozkaz, pokud to bude možné narazit s lodí do trupu ponorky a tím ji vyřadit. Z tohoto důvodu byli kapitáni německých ponorek méně ochotni vynořovat se před útokem, aby tak minimalizovali možnost protiútoků ze strany obchodních lodí.⁵³ Počátek roku 1915 do poloviny ledna by se dal charakterizovat jako celkem poklidný, co se týče námořních střetů. Příčinou bylo nepříznivé počasí, které prakticky znemožňovalo bezpečnou plavbu. Obnovení ponorkových akcí započalo ve druhé polovině ledna. Dne 21. ledna 1915 byla britská loď SS Durward potopena ponorkou U-19 kapitána Konstantina Kolbeho. Poměrně nebezpečnou, ale zároveň důležitou cestu podnikla ponorka U-21 dne 23. ledna. Té se podařilo proniknout kanálem La Manche až do Irského moře. O den později se jí povedlo zničit tři britské parníky vyplouvající

---

⁴⁸ SONDHAUS, s. 24.

⁴⁹ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 38.

⁵⁰ Tamtéž, s. 38.

⁵¹ KOERVER, *German*, s.171.

⁵² ERICSON, s. 6.

⁵³ CLEMENTS, Kendrick A., *Woodrow Wilson and World War I*. In: *Presidential Studies Quarterly* 34, 2004, 1, s. 66.

z Liverpoolu. I přes střet s lodí HMS *Vanduaara* se ponorce U-21 podařilo úspěšně proplout kanálem. Domovského přístavu v Emsu dosáhla 8. února. Z německé strany byla tato operace brána jako úspěch. Britské námořnictvo bylo nuceno po ztrátě třech parníků přehodnotit dosavadní cesty, kterými lodě pluly. Navíc ponorka U-21 dodržela mezinárodního práva a posádkám všech lodí dala dostatečné varování k opuštění lodí. Tento postup však nedodržovali všichni kapitáni ponorek. Jako důkazem toho byl kapitán Schwieger ponorky U-20, která potopila bez jakéhokoliv varování loď *SS Oriole*.⁵⁴ První měsíce války tak ukázaly, že plány zaměřené zejména na potápění bitevních lodí se přenesly na obchodní lodě. Tato v celku zdlouhavá změna přístupu k ponorkové strategii byla způsobena hlavně přesvědčením o jasném vítězství armády na Západní frontě. Po ztroskotání Schlieffenova plánu na západě bylo jasné, že rychlé vítězství nebude zajištěno. Druhým důvodem byl nedostatek příležitostí k potápění spojeneckých válečných lodí. V tomto období došlo také k zavedení bezpečnostních opatření obchodních lodí Velké Británie proti ponorkovým útokům. Nutno podotknout, že tato opatření byla vcelku efektivní, byl to jeden z důvodů, proč došlo v únoru 1915 k přehodnocení německé námořní strategie.⁵⁵ Celkový počátek roku 1915 byl v německém velení obdobím přehodnocování dosavadní situace. S patovou situací na Západní frontě, která vznikla především po bitvě na Marň bylo pro Německo klíčové získat převahu na moři a to všemi možnými prostředky, tedy pomocí hladinových plavidel i ponorek. Bylo však jasné, že i přes poměrně silné Německé loďstvo mělo námořnictvo Velké Británie stálou převahu. Proto v únoru 1915 došlo ke změně německé politiky a byla vyhlášena nová ponorková kampaň.⁵⁶

2.3. Druhá fáze ponorkové války (únor 1915–říjen 1915)

Už na konci roku 1914 se hlavním problémem pro Německo stala obchodní blokáda, kdy bylo německému velení jasné, že dosavadní opatření nedokáží zlomit britskou blokádu, natož ohrozit dohodové zásobovací cesty.⁵⁷ Poměrně závažným problémem začaly být počátkem roku 1915 samotné obchodní lodě. Protože docházelo k jejich vyzbrojování a rovněž jejich kapitánům byly předány pokyny k tomu, aby po přiblížení

---

⁵⁴ KOERVER, *German*, s. 171.

⁵⁵ GAYER, s. 19–20.

⁵⁶ Tamtéž, s. 25–26.

⁵⁷ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 42.

ponorky najeli se svojí lodí na ponorku a tím ji vyřadily. Následkem toho byli kapitáni ponorek méně ochotni se vypořádat a prohledávat loď, zda nepřeváží nepřátelský válečný materiál. Jednoznačným důvodem byla snaha omezit případné nebezpečí nebo dokonce zničení vlastní lodi. Mezi kapitány ponorek posléze začal koloval názor, že pokud by se prokázalo nepřátelské chování obchodní lodě s cílem zničit nebo poškodit ponorku, tím pádem by měla být brána jako válečné plavidlo, na které se nevztahovalo mezinárodní právo a loď tak mohla být potopena bez předběžného varování. Všechny tyto důvody vedly v únoru 1915 ke změně německé ponorkové strategie.⁵⁸ V memorandu vydaného 1. února 1915 bylo ustaveno, aby neutrální země omezily plavbu u severního a západního pobřeží Francie. V návaznosti pak 4. února byly vody okolo britských ostrovů a celého kanálu La Manche vyhlášeny za válečnou zónu, tudíž veškerá nepřátelská plavidla, která by se ocitla v těchto oblastech mohla být potopena bez jakýchkoliv záruk bezpečnosti pro cestující a posádku. Tato pasáž měla vejít v platnost 18. února.⁵⁹ Dále bylo zmíněno, že i neutrální lodě plující v této oblasti mohou být vystaveny nebezpečí, a to z důvodu zneužívání vlajek neutrálních států na lodích Velké Británie. Posledním bodem memoranda bylo vytvoření nové námořní trasy okolo Shetlandských ostrovů přes východní část Severního moře. Skrze vyhlášenou válečnou zónu následně vedla cesta okolo nizozemského pobřeží.⁶⁰ Toto memorandum také předkládalo důvody, proč tak německá vláda učinila. Celkovou vinu svalovala na porušení Londýnské deklarace⁶¹ a nelegálnost britské námořní blokády, která měla za cíl drastickým způsobem vyhladovět obyvatelstvo Německa. Proto byl tento krok v německých vysokých kruzích přijat jako adekvátní odpověď.⁶² Avšak admirál von Tirpitz poukazoval na předčasnost vydání memoranda, které by mohlo působit jako pocit klamu, hlavně u neutrálních států.⁶³ Zde však vznikl problém interpretace mezinárodního práva z roku 1909. S příchodem ponorek nebylo mezinárodní právo, které určovalo principy námořních střetů a zásady pro přepravu válečného materiálu na obchodních lodích upraveno v dostatečné míře, tudíž zde existovaly části, které byly stanoveny obecněji. Podle Londýnské deklarace z roku 1909 mohly být lodě, kterým se

---

⁵⁸ ERICSON, s. 6–7.

⁵⁹ BAILEY, Thomas A., *The Sinking of the Lusitania*. In: *The American Historical Review*, 41, 1935, 1, s. 54.

⁶⁰ SONDHAUS, s. 30; O'SULLIVAN, s. 102.

⁶¹ Londýnská deklarace uzavřená v roce 1909, zajišťovala možnost volného pohybu potravin a dalších nevojenských materiálů do německých přístavů.

⁶² KOERVER, *German*, s. 173.

⁶³ SONDHAUS, s. 31.

podářilo proplout vyhlášenou blokádu zastaveny a prohledány, zda nepřevážejí kontraband.⁶⁴ Současně deklarace stanovovala, že individuální působení několika ponorek nemůže být bráno jako efektivní blokáda. I z tohoto důvodu se Německo rozhodlo vyhlásit válečnou zónu, a ne obchodní blokádu. Nicméně otázka zacházení s obchodními i s neutrálními plavidly ve válečné zóně nebyla v Londýnské deklaraci přesně definovaná.⁶⁵ Navíc bylo pro posádku ponorky nemožné, prohledat obchodní loď podle stanovených mezinárodních norem a zároveň nebyla vystavena nebezpečí, které by ohrozilo zdraví posádky ponorky.⁶⁶ Díky této mezeře v mezinárodním právu bylo dne 17. února 1915 v nejvyšších německých kruzích povoleno ponorkám potápět nepřátelské obchodní lodě ve válečné zóně bez předběžného varování. Oficiální stanovisko určovalo potápění, bez předběžného varování pouze obchodní lodě.⁶⁷ O přístup k nepřátelským zaoceánským parníkům nebylo jednáno. Avšak cílem bylo učinit ponorkovou válku co nejvíce efektivní a německé velení si uvědomovalo nebezpečí, které tyto parníky představovaly. Jednak dokázaly přepravovat velké množství materiálu, osob a zároveň byly tyto parníky využívány i k vojenským účelům, kdy mnoho těchto parníků bylo ze strany Velké Británie přestavováno na pomocné křižníky⁶⁸. Nový náčelník námořního štábu Gustav Bachmann se v dopise admirálu Hugo von Pohlovi vyjádřil kladně k otázce potápění parníků. „*Je ve vojenském zájmu učinit ponorkovou válku co nejefektivnější. Nebojte se potápět nepřátelské zaoceánské parníky. Jejich ztráta bude mít velký dopad.*“⁶⁹ I přes to bylo hlavním cílem tohoto memoranda zabránit lodím neutrálních států vplouvat do válečné zóny.⁷⁰ Rozkaz pro kapitány ponorek nařizoval nepotápění lodí neutrálních států, které nebyly ve válečném stavu s Německem. V případě, že by se prokázalo převážení zakázaného materiálu,

---

⁶⁴ CARLISLE, Rodney, *U.S. Merchant Ships and American Entry into World war I.*, Gainesville 2009, s. 18.

⁶⁵ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 38.

⁶⁶ HOWARD, Jones, *Crucible of Power: A History of American Foreign Relations from 1897*, Plymouth 2008, s. 75.

⁶⁷ THRONTVEIT, Trygve, *Power Without Victory. Woodrow Wilson and the American Internationalist Experiment*, London 2017, s. 141.

⁶⁸ Pomocné křižníky byly nejčastěji lodě obchodních společností, které byly velením Královského námořnictva zabaveny a upraveny pro vojenské účely. Byly tak ideální platformou pro převážení jednotek nebo montáž námořních baterií. Od této strategie se začalo upouštět na konci roku 1914, kvůli velké spotřebě uhlí.

⁶⁹ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 45.

⁷⁰ ERICSON, s. 7.

mělo být s posádkou zacházeno podle tzv. Zákona o ceně⁷¹, kdy úprava tohoto zákona dovolovala posádce bezpečně opustit loď. Každopádně vždy záleželo na rozhodnutí kapitána ponorky, zda bude dodržovat mezinárodní právo, čímž by se mohl vystavit útoku a ohrozit tak život posádky. Na mezinárodní scéně toto memorandum vyvolalo ohlas.⁷² Především Spojené státy americké vydaly jasné varování o případných následcích, které by byly naplněny v případě ohrožení životů amerických občanů a zboží německou strategií. Německo toto varování bralo velmi vážně. Svědčí o tom pozdržení rozkazů k vyplutí ponorek k nové ofenzivě.⁷³ Paradoxně pro Velkou Británii bylo vyhlášení memoranda poměrně pozitivním přínosem, jelikož díky německému prohlášení mohla britská vláda přijmout přísnější opatření⁷⁴, která se následně projevila v březnu 1915.⁷⁵ I přes pomalý začátek způsobený americkou reakcí na vyhlášení německého memoranda 1. února 1915, byly ponorkové akce obnoveny opět v polovině února 1915. Jako první s novými rozkazy vypluly dne 25. února ze základny v Emsu ponorky U-20 pod velením kapitánporučíka Waltera Schwiegera a ponorka U-27 kapitánporučíka Bernda Wegenera. Obě měly operovat u irských ostrovů, kdy ponorka U-27 měla obeplout britské ostrovy ze severu. Ponorka U-20 se měla vydat do Irského moře přes kanál La Manche. Celkově byl však únor 1915 poměrně klidný co se týče střetů německých ponorek a spojeneckých lodí.⁷⁶ Počátek března započal technologickým vylepšením ponorek, konkrétně došlo k vylepšení zařízení na rychlejší ponořování. I přes tento kladný prvek nezačal měsíc březen pro německé ponorkové loďstvo příznivě. Největší změna nastala v politické situaci Velké Británie. Její vláda dne 11. března 1915 deklarovala svůj záměr úplně odstříhnout Německo od mezinárodního obchodu. Už se tak nejednalo o blokádu, ale spíše o odvetné opatření.⁷⁷ Dne 4. března byla ponorka U-8 kapitánporučíka Alfreda Stoße objevena britským torpédoborcem nedaleko Doveru a potopena. Důvodem byl únik paliva z ponorky a následná olejová skvrna, kterou posádka britské lodi následovala.⁷⁸ Další významnou

---

⁷¹ Zákon o ceně přijatý Druhou konferencí v Haagu v roce 1907 a s pozdější úpravou v roce 1910 byl zákon určující pravidla pro zabavování nepřátelského zboží na moři. Součástí byli principy určující způsob jednání s posádkou zabavené lodí.

⁷² KOERVER, *German*, s. 173–174.

⁷³ PRESTON, s. 69; CLEMENTS, s. 74.

⁷⁴ Pro Velkou Británii byl problém neutrálních států obchodujících s Německem. Díky tomuto memorandu mohla Velká Británie legálně zpřísnit opatření proti lodím neutrálních států.

⁷⁵ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 44.

⁷⁶ GAYER, s. 44.

⁷⁷ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 53.

⁷⁸ SONDHAUS, s. 35.

ztrátou bylo potopení ponorky U-29. Po několika úspěšných střetnutí se ponorka pokusila 18. března zaútočit v Severním moři na loď HMS Marlborough. Tento útok byl neúspěšný a ponorku následně potopila britská loď HMS Dreadnought.⁷⁹ Podobný osud potkal i ponorku U-39, která 9. března potopila britský parník SS Tangistan. O den později, však byla zpozorována britským torpédoborcem HMS Ariel, který do ponorky narazil. Díky rozsáhlému poškození trupu nebyla ponorka schopna ponoření a následně byla potopena třemi britskými torpédoborci.⁸⁰ I přes tyto ztráty se německým ponorkám úspěšně dařilo pokračovat v útocích na dohodové lodě. Nejvýznamnější zásah v průběhu března zaznamenala ponorka U-28 poručíka Freiherr von Forstnera, která na konci března potopila jeden nizozemský a šest britských parníků. Jedním z nich byl i parník Falaba. Tato ztráta vyvolala poměrně velkou kritiku vůči Německu jak ve Velké Británii, tak i v USA. Kritiku vyvolal především způsob, jakým byl parník potopen a také ztráta několika stovek životů cestujících.⁸¹ Později kapitán ponorky U-28 vypověděl, že se loď pokusila uniknout a současně se snažila zaútočit na ponorku. Nicméně německé velení tvrdilo, že se kapitán zachoval v souvislosti zákona a byl tak zbaven všech obvinění.⁸² V březnu se jasně prokázalo, že ponorkové operace měly svůj účel, jelikož se začaly projevovat bezpečnostní prvky zavedené Velkou Británií. Tudíž kapitáni ponorek museli být velmi obezřetní i v případě obchodních lodí, které do nich mohly narazit a potopit je.⁸³ Na počátku dubna 1915 se o nebezpečí ze strany obchodních lodí přesvědčila i posádka ponorky U-33, která operovala mezi Nizozemskem a Anglií. Té se v první polovině dubna podařilo vyhnout britskému parníku SS Brussels, který se pokoušel ponorku poškodit nárazem do trupu. Samotný kapitán parníku Fryatt byl přesvědčen o zničení ponorky, ale té se později podařilo potopit dva parníky ve východní části kanálu La Manche. V této době začaly pohyb ponorek komplikovat rozsáhlá minová pole a protiponorkové sítě. Příkladem může být zmíněna ponorka U-32 kapitánporučíka Spiegela, která se během cesty k doverským útesům zapletla do sítě. Ponorka byla nucena se vynořit, štěstím pro posádku bylo, že nebyla zpozorována nepřátelskými plavidly. Po návratu ohlásila přítomnost sítí v kanálu. Samotnou plavbu komplikovala přítomnost sítí, a proto došlo ke změně trasy, kdy ponorky začaly plout okolo britských ostrovů přes Severní moře až do Irského

---

⁷⁹ SONDHAUS, s. 34.

⁸⁰ GAYER, s. 46.

⁸¹ PRESTON, s. 70; CLEMENTS, s. 76.

⁸² KOERVER, *German*, s. 177; CARLISLE, s. 22.

⁸³ HOWARD, s. 76.

moře. Dne 15. dubna tak podnikla cestu přes sever okolo britských ostrovů ponorka U-22. Avšak západně od Hebrid byla poškozena při pronásledování lodi a musela se vrátit dříve do domovského přístavu v Emsu, kam doplula 23. dubna. I přes to se ponorce podařily dva úspěšné zásahy.⁸⁴ Během května 1915 došlo k dohodě mezi Německem a Rakouskem-Uherskem, která měla pomoci se situací ve Středozezemním moři. Součástí dohody bylo vyslání menších německých ponorek UB-1 a UB-15 do Puly, kde byly převedeny pod Rakousko-Uherské námořnictvo. Během května tak začaly ponorky operovat i ve Středozezemním moři. Tyto akce postupem času narostly na intenzitě, především s italským vyhlášením války Rakousku-Uhersku 23. května 1915. Jelikož však ještě několik měsíců nebylo Německo s Itálií ve válečném stavu, měli velitelé ponorek operující v této oblasti falešné dokumenty určující jejich příslušnost k Rakousku-Uhersku. Dokonce pokud to bylo možné byl jeden z výkonných důstojníků přiřazen přímo z Rakousko-Uherského námořnictva.⁸⁵ Tato opatření byla zavedena, aby se zamezilo zejména mezinárodnímu napětí. I když se německým ponorkám v období od února do dubna podařilo potopit několik desítek plavidel o celkovém výtlačku 120 000 tun nemělo to větší dopad na stav britského námořnictva. Důvodem bylo, že se jednalo hlavně o menší plavidla, která ze strategického hlediska nebyla významná. Tato menší plavidla tvořila až dvě třetiny celkové tonáže potopených plavidel.⁸⁶ S počátkem měsíce května se menšímu typu ponorky UB6 podařilo u Flanderského pobřeží potopit britský torpédoborec HMS Recruit. Bylo to první úspěšné potopení nepřátelského plavidla za měsíc květen.⁸⁷ V červnu došlo k zavedení rozsáhlých protiponorkových opatření ze strany dohodových států. Opatření se projevila hlavně v navýšení ztrát německých ponorek oproti předchozímu měsíci. Jako první byla 5. června potopena ponorka U-14 rybářskou lodí Hawk, kdy využili zranitelnosti ponorky na hladině.⁸⁸ Až na minimální a dílčí úspěchy v podobě potápění rybářských lodí nepřinesl měsíc červen uspokojivější výsledky. K dílčím úspěchům se německé ponorky začaly dostávat až ve druhé polovině června. Nejúspěšnější útok zaznamenala ponorka U-24 pod velením kapitána Schneidera, která potopila britský parník SS Armenian v blízkosti pobřeží nedaleko Cornwallu. V té době se využíval parník pro přepravu zboží a nesloužil pro přepravu osob. I přes minimální počet osob na palubě sestávající se převážně z posádky,

---

⁸⁴ GAYER, s. 50–51.

⁸⁵ SONDHAUS, s. 39; O'SULLIVAN, s. 84.

⁸⁶ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 51.

⁸⁷ GAYER, s. 56.

⁸⁸ Tamtéž, s. 59.

zemřelo na palubě 29 lidí.⁸⁹ Jednalo se především o obchodníky, kteří odmítli opustit loď poté co byli vyzváni posádkou ponorky, aby tak učinili. Nicméně celé období od potopení Lusitanie bylo ovlivněno poměrně napjatou mezinárodní situací. S tím související relativní útlum ponorkových akcí a větší obezřetnosti ponorkových velitelů.⁹⁰ Úspěšná byla i ponorka U-41 pod velením kapitánporučíka Hansena, převelený z ponorky U-16, které se ke konci července podařilo potopit norský parník plující z New Yorku do Bergenu. Parník byl potopen na polovině cesty mezi Shetlandskými ostrovy a Faerskými ostrovy. V tomto období se útoky na norské lodě stávaly stále častější. Dokonce norské námořní velení bylo schopno sestavit posádky lodí pouze za příslib příplatků v případě přežití útoku německých ponorek.⁹¹ Během července začalo čím dál více docházet ke střetům i s obyčejnými plavidly. Ke zvýšení střetů přispělo také to, že úplně obyčejné rybářské lodě se začaly ozbrojovat a zvolily i poměrně zákeřnou taktiku v boji proti ponorkám. V praxi to vypadalo tak, že posádka ponorky dala jasný pokyn k opuštění lodi. Posádka například malé obchodní lodě souhlasila s jejich pokyny, většinou po prvních varovných výstřelech ponorky. Jenomže po následném přiblížení ponorky k plavidlu začala posádka dané lodě střílet na ponorku z dříve ukrytých zbraní. Velmi často se tak stávalo, že se musela ponorka vrátit do domovského přístavu nebo byla dokonce potopena. Jako příklad může být uvedena ponorka U-36 kapitánporučíka Graeffa. Té se podařilo potopit devět britských rybářských lodí. Dne 24. července se dostala do kontaktu s ozbrojenou lodí Princ Charles, která použila taktiku zmíněnou výše a potopila tak ponorku U-36.⁹² Tyto události však neměly větší vliv na politickou a mezinárodní situaci. Ovlivnilo to kapitány ponorek, kteří tak stále více odmítali dodržovat mezinárodních smluv a raději útočili i bez varování. Ke změně došlo až ke konci měsíce srpna. Konkrétně se tak odehrálo 19. srpna 1915, kdy ponorka U-24 pod velením poručíka Schneidera potopila loď společnosti White Star Line Arabic. Potopení Arabicu vyvolalo podobné pocity jako potopení Lusitanie v květnu 1915. Znepokojení vzrostlo především ve Spojených státech amerických, kde panovalo poměrně velké napětí, a to zejména s postojem k ponorkové válce. Německé velení v reakci na vyhrocenou mezinárodní situaci rozeslalo

---

⁸⁹ CARLISLE, s. 21.

⁹⁰ SONDHAUS, s. 47.

⁹¹ Tamtéž, s. 48.

⁹² GAYER, s. 72.

tajný dokument o pozastavení ponorkových operací na západním pobřeží Francie.⁹³ Důvodem pozastavení operací na západním pobřeží bylo i místo potopení *Arabicu*, které se nacházelo pouze 64 kilometrů od místa potopení *Lusitánie*, tedy u Old Head of Kinsale nedaleko pobřeží Irska. Celkem na palubě zahynulo 44 pasažérů z čehož byli dva Američané.⁹⁴ Celkově bylo toto období, tedy od února 1915 až do září 1915 vyhodnoceno jako neúspěch. Německé vrchní velení si v polovině roku uvědomilo, že taktika vyhlášená v memorandu února 1915 selhala. Důvodem bylo nenaplnění předpokladu, že ponorkové akce povedou k ekonomickému podlomení Velké Británie. Samotný admirál Alfred von Tirpitz viděl neúspěch v předčasném osvojení si této taktiky. Dokládá tak i nedostatek ponorkových plavidel a jejich připravenost. Podle jeho názoru mělo dojít k vyhlášení memoranda až o několik měsíců později, konkrétně nejdříve v červnu 1915, kdy měly být spuštěny do služby i tehdy rozestavené ponorky. Asi největším negativním důsledkem bylo vyhocení mezinárodní situace, což přivedlo Spojené státy americké k většímu zájmu o dění v Evropě.⁹⁵

---

⁹³ KOERVER, *German*, s. 177.

⁹⁴ SONDHAUS, s. 49.

⁹⁵ GAYER, s. 86.

3. Potopení Lusitanie

3.1. Charakteristika lodi

Už od počátku 20. století byla atmosféra v lodní dopravě charakterizována souborem, zejména dvou společností. Jednalo se o společnost White Star Line a Cunard Line. Tyto společnosti byly na moři reprezentovány svými vlastními parníky, které se díky rychlému rozvoji technologií dostaly na samotný vrchol výstavby lodí. Mezi neznámější lodě White Star Line patřil Titanic⁹⁶ a jeho sesterské lodě Olympic a Britannic. Pro Cunard Line to byly zase lodě Lusitania, Mauretania a Aquitania.⁹⁷ Práce na výstavbě Lusitanie začaly v březnu roku 1905. I přes komplikovanost celého projektu výstavby způsobené velikostí trupu, pokračovala stavba bez větších komplikací. Samotná „velikost“ byla charakteristickým rysem pro celou loď. Každý z jejích lodních šroubů měl hmotnost okolo 21 tun. Loď měla dvě kotvy každá o váze 10 tun, společně s řetězem vážily 125 tun. Za 14 měsíců se jevila první část celého projektu dokončená a v následujícím období došlo ke spuštění na vodu 7. června 1906.⁹⁸ V této souvislosti vyšel i článek v britském Loyd's listu „*SPUŠTĚNÍ LUSITANIE, Nezapomenutelná scéna na řece Clyde. Lusitania, největší loď, jakou kdy svět viděl plula dnes na řece Clyde, uprostřed scény nezapomenutelného entusiasmů. Za svůj život jsem byl svědkem mnoha historických událostí, ale pouze dvě vyčnívají z mých vzpomínek jako v porovnání s tímto.*“⁹⁹ Lusitania byla vyrobena v historické době luxusu a přepychu. Prostory pro první třídy byly vyzdobeny například mahagonovým dřevem nebo jakobitskými jídelnami. Celkový záměr byl takový, aby cestující měli stejný pocit jako v kterémkoliv luxusním hotelu v New Yorku nebo Londýně.¹⁰⁰ Společně s devíti palubami pro cestující byla tehdy největší lodí s délkou 239 metrů a ponorem 10 metrů. Nebylo běžné, aby loď takovýchto rozměrů měla v této době výkonné motory zajišťující vyšší rychlost, ovšem Lusitanii vybavili konstruktéři celkem čtyřmi paro-turbínovými motory o celkovém výkonu 76 000 koňských sil, díky kterým dokázala vyvinout rychlost až 25 uzlů.¹⁰¹ Důležitým technologickým komponentem

---

⁹⁶ Jednalo se o největší zaoceánský parník na světě v době jeho spuštění na vodu v roce 1911. Potopil se 15. dubna 1912 po střetu s ledovcem.

⁹⁷ PEEKE, Mitch, WALSH-JOHNSON, Kevin, JONES, Steven, *The Lusitania Story*, 2015 Barnsley, s. 11.

⁹⁸ Tamtéž, s. 12–13.

⁹⁹ The Loyd's list, 8.6. 1906.

¹⁰⁰ KING, WILSON, s. 35.

¹⁰¹ MOORE, Fionnbarr, KELLEHER, Connie, BRADY, Karl, MCKEON, Charise, LAWLER, Ian, *RMS Lusitania. The Story of a Wreck*, Dublin 2019, s. 25.

bylo umístění nejdůležitějšího vybavení pod čáru ponoru. V případě napadení, střelbou do trupu lodi, tak nebyly narušeny klíčové komponenty.¹⁰² Na svojí první plavbu se vydala 7. září 1907 z Liverpoolu do New Yorku, tehdy ještě neobdržela tzv. Modrou stuhu, tedy ocenění pro nejrychlejší plavbu na této trase. Lusitania obdržela toto ocenění již po plavbě trvající mezi 5. až 11. říjnem 1907, kdy cestu z Liverpoolu do New Yorku stihla za 4 dny, 19 hodin a 55 minut s průměrnou rychlostí 23,99 uzlů. Jediná loď, která byla schopna v rychlosti Lusitanii konkurovat byla její sesterská loď Mauretania.¹⁰³ Modrou stuhu držela společnost Cunard Line až do roku 1929.¹⁰⁴ Samozřejmě se tento úspěch objevil i v periodickém tisku. Takto reagoval britský *North Devon Gazette*: „Všechny rekordy byly zlomeny, současná doba cesty byla o pět hodin kratší než současná plavba, tím pádem porazila německý rekord o půl dne. Samotný fakt, že Lusitania urazila cestu za 4 dny a 20 hodin v této části roku pozvedlo naděje s tím, že tento čas bude zredukován na 4 dny.“¹⁰⁵ Modrá stuha bylo neoficiální ocenění pro nejrychlejší parník, který překonal Atlantský oceán v nejkratším čase ať už na cestě z Evropy do Severní Ameriky nebo naopak. Mnoho společností ji chtělo získat, jako nejvyšší ocenění a známku národní hrdosti.¹⁰⁶ Celou svou kariéru vzbuzovala Lusitania velký ohlas v médiích. Například krátce po svém spuštění na vodu během jedné plavby z listopadu 1907 byla označena za nejbohatší loď. Tehdy se jednalo o přepravu zlata v hodnotě dvou a půl milionu liber do New Yorku.¹⁰⁷ „Dá se očekávat, že Lusitania na své cestě na západ překoná své dosavadní úspěchy. Na palubě parníku je zlato v hodnotě dva a půl milionu liber. Lusitania je tak nejbohatší lodí, která v nedávné době opustila anglický přístav.“¹⁰⁸ Po vypuknutí první světové války byl společnosti Cunard Line předložen požadavek ze strany Královského námořnictva na zabavení lodí Lusitania a Mauretania podle dohody z roku 1903. Tato dohoda spočívala v přestavbě zaoceánských parníků na křižníky v době války. Nakonec se od tohoto plánu upustilo, důvodem byla příliš velká spotřeba uhlí a poměrně malé využití jako křižníků. Navíc celková velikost těchto lodí značně komplikovala plnění úkolů. Nicméně britské námořní velení mělo jiné plány s oběma zaoceánskými parníky. Mauretania sloužila k přepravě jednotek a Lusitania byla až do 12. září 1914 v suchém doku v Liverpoolu.

¹⁰² LAYTON, Kent J., *The Edwardian Superliners: A trio of trios*, Gloucestershire 2012, s. 36.

¹⁰³ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 32; BOČEK, s. 155.

¹⁰⁴ BOČEK, s. 153.

¹⁰⁵ *North Devon Gazette*, 15.10. 1907.

¹⁰⁶ MOORE a kol., s. 25; BOČEK, s. 154.

¹⁰⁷ MOORE a kol, s. 36.

¹⁰⁸ *The Lloyd's list*, 4.11. 1907.

V té době došlo k rozhodnutí, že Lusitania bude využita jako přepravní loď, kvůli tomu došlo k odstranění kajut pro třetí třídu, aby došlo ke zvětšení nákladního prostoru. Tyto prostory měly být pojištěny přímo britskou vládou. Dalším krokem byla přítomnost námořních důstojníků v přístavech, především v New Yorku a Liverpoolu, kteří podávali instrukce o přesném kurzu plavby. Tato opatření prakticky znamenala přiřazení Lusitanie pod přímý dohled královského námořnictva.¹⁰⁹

3.2. Poslední cesta

Dne 30. dubna 1915 kotvila Lusitania v newyorském přístavu a připravovala se na další rutinní plavbu do Liverpoolu. Do podpalubí bylo nakládáno zboží a začali se také objevovat první cestující. Na trasu měla vyrazit o den později 1. května 1915.¹¹⁰ V den vyplutí Lusitanie z New Yorku bylo v americkém tisku otisknuto varování německé ambasády. Upozornění informovalo cestující plující na lodích dohodových států o riziku, které podstupují, a že jednájí na vlastní nebezpečí.¹¹¹ „*OZNÁMENÍ! Cestující zamýšlející nastoupit na zaoceánskou plavbu je připomenut existující válečný stav mezi Německem a jeho spojenci s Velkou Británií a jejich spojenci: válečná zóna tudíž zahrnuje vody přilehlé britským ostrovům: v souladu s formálním vyjádřením udělené vládou Německého císařství, plavidla plující pod vlajkou Velké Británie nebo jejich spojenců jsou odpovědní za zničení v těchto vodách a cestující plavící se do válečné zóny na lodích Velké Británie nebo jejich spojenců konají tak na vlastní nebezpečí NĚMECKÁ CÍSAŘSKÁ AMBASÁDA, Washington, D.C. duben 22., 1915.*“¹¹² Upozornění bylo otisknuto v námořní části novin, tudíž se nejednalo ani o hlavní titulek novin. Autorem varování byl německý velvyslanec ve Spojených státech amerických hrabě Johann von Bernstorff.¹¹³ Paradoxně toto prohlášení obdržel velvyslanec již ke konci měsíce dubna s pokyny o jeho zveřejnění. Nicméně byl přesvědčen, že zveřejnění této zprávy by mělo negativní dopad na situaci. Po druhém dopisu z Berlína musel varování zveřejnit. Problémem bylo, že upozornění vyšlo v novinách až příliš pozdě.¹¹⁴

¹⁰⁹ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 42–43.

¹¹⁰ DRASKAU, s. 63.

¹¹¹ PRESTON, s. 2; HOWARD, s. 77.

¹¹² The Sun, 1.5. 1915.

¹¹³ OLMSTEAD, Justin Quinn, *The United States Entry into the First World War. The Role of British and German Diplomacy*, Woodbridge 2018, s. 93.

¹¹⁴ PROTASIO, John, *The Day the World was Shocked. The Lusitania Disaster and Its Influence on the Course of World War I*, Havertown 2011, s. 9–10.

Noviny informovaly hlavně o vyplutí lodi: „*CUNARD. EVROPA přes LIVERPOOL. LUSITANIA, Nejrychlejší a největší parník nyní v službě v Atlantiku, SOBOTA, KVĚTEN 1., 10 hodin dopoledne.*“¹¹⁵ V den odjezdu bylo molo č. 54 plné cestujících i lidí, kteří chtěli vidět vyplouvat zaoceánský parník. I přes obavy stále převládal názor, že je nemožné, aby došlo k útoku na tak velkou loď. Situaci zlehčoval také Charles Sumner, představitel společnosti Cunard line v New Yorku, který byl přesvědčen o falešnosti této zprávy ve snaze vyvolat paniku napříč cestujícími.¹¹⁶ O nemožnosti případného útoku si byl jistý i kapitán William Turner. Před vyplutím tvrdil tisku, že díky rychlosti Lusitanie by bylo prakticky nemožné přesně zacílit takto rychle plující loď. Současně podotkl, že se jednalo o parník sloužící k přepravě civilistů, což také znemožňovalo případný útok.¹¹⁷ Asi nejkontroverznější částí bylo zboží, které se přepravovalo v nákladovém prostoru lodi. Kromě běžných komodit od hovězího masa, kuřat, másla a mléka převážela také několik tisíc kusů munice, kdy se jednalo jak o municí pro pěchotu, tak i dělostřelecké granáty. Oficiální stanovisko Spojených států amerických stálo na dodržování neutrality. Avšak podle amerického práva mohly americké podniky beztrestně prodávat zbraně a vybavení komukoliv bez porušení neutrality.¹¹⁸ Na druhou stranu americké právo zakazovalo přepravu munice, zbraní a dalšího vojenského vybavení na lodích určených výhradně pro cestující. Zde však existovala právní klika, kdy veškerý vojenský materiál byl klasifikován jako legální převoz ručních palných zbraní, na které se toto právo nevztahovalo.¹¹⁹ Co se týče množství osob, které dokázala loď přepravit v dobách míru toto číslo dosahovalo přibližně 2200 osob. I přes veškeré pochybnosti o nemožnosti potopení lodi, jednalo se o nebezpečnou plavbu v době války, proto počet osob pro přepravu byl redukován na necelých 1300 osob. Největší podíl zaujímal cestující britské a kanadské národnosti. Z neutrálních zemí se na Lusitanii plavilo 317 osob. Poslední skupinou bylo 197 občanů Spojených států amerických. Na palubě Lusitanie se plavil i Alfred Gwynne Vanderbilt, jedna z nejbohatších osobností té doby, z jehož prohlášení také vyplývalo, že nevěřil v možnost útoku na loď. Dokonce i když některým zámožným cestujícím byl doručen varovný telegram, většinou to však nic neznamenalo. Jednoduše si cestující nedokázali

---

¹¹⁵ The Sun, 1.5. 1915.

¹¹⁶ DRASKAU, s. 64; PRESTON, s. 90.

¹¹⁷ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 55; HOWARD, s. 77.

¹¹⁸ WILSON, s. 26.

¹¹⁹ KING, WILSON, s. 4-5.

představit, aby se zaoceánský parník plující pod americkou vlajkou stal cílem útoku.¹²⁰ Nicméně zneužívání vlajek neutrálních států bylo otázkou mezinárodních sporů už dříve. Během cesty Lusitanie do New Yorku v únoru 1915 vyvěsila podle nařízení britského námořního velení tzv. falešnou vlajku, konkrétně vlajku Spojených států amerických. Na tento čin okamžitě zareagovalo Německo ve svém protestu. I prezident Woodrow Wilson nebyl nadšen z porušování námořního práva.¹²¹ Tehdejší kapitán Daniel Dow se snažil svůj čin vysvětlit tím, že loď převážela americkou korespondenci a měl být dokonce požádán americkými cestujícími o vyvěšení vlajky Spojených států. Ve výsledku mezinárodního sporu, došlo k odvolání kapitána Daniela Dowa a kapitánem Lusitanie byl jmenován William Turner.¹²² Nutno také zmínit, že jak Německo, tak Spojené státy si nepřály zhoršení mezinárodních vztahů. Proto již v únoru 1915 americký velvyslanec v Německu obdržel prosbu pro předání siluet amerických lodí společně s dalšími informacemi. Navíc prezident Woodrow Wilson předložil předpisy pro dodržování neutrality. Součástí těchto opatření bylo vytvoření tzv. neutrálních skupin, které dohlížely na bezpečnost lodí kotvících v přístavu. Ještě před samotným vyplutím z New Yorku prohlédl loď inspektor Field Malon, který se měl ujistit, že na lodi nejsou namontovány jakékoliv zbraně, které by mohly posloužit k obraně lodi. Současně dohlížel, aby z přístavu nebyl odbaven jakýkoliv nelegální materiál. Bez svolení inspektora nemohla loď opustit přístav.¹²³ Proces nalodování probíhal mnohem déle než v dobách míru. Jednak byla zavedena zvýšená bezpečnostní opatření spojená s možností sabotáže. A současně bylo pozdržení také způsobeno inspekcí lodě, zda nepřevážela nepovolený materiál. Nejdější zdržení způsobila loď SS Cameronia. Lusitania měla vyplouvat z New Yorkského přístavu v 10 hodin dopoledne, ale vyplutí bylo pozdrženo o 2 hodiny, jelikož docházelo k přesunu několika desítek cestujících z lodi SS Cameronia na Lusitani. Důvodem tohoto přesunu bylo nařízení britského námořního velení o změně účelu lodi SS Cameronia.¹²⁴ Po dvouhodinovém zdržení vyplula Lusitania z newyorského přístavu na svojí, v pořadí 101. plavbu. Loď čekala jen krátká zastávka, asi tři míle od přístavu ji na hranici amerických teritoriálních vod čekala malá sestava britských křižníků. Důvodem této zastávky bylo předání krátké

---

¹²⁰ DRASKAU, s. 69.

¹²¹ WILSON, s. 21.

¹²² PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 29.

¹²³ PROTASIO, s. 21.

¹²⁴ DRASKAU, s. 72; PRESTON, s. 110.

zprávy o vyplutí z newyorského přístavu.¹²⁵ Přesto ani tento incident nevyvolal žádnou obavu na palubě zaoceánského parníku. V celku panovala pozitivní nálada, která opomíjela probíhající válečný konflikt. Přetrvávaly stejné názory, které panovaly ještě v přístavu, tedy, že díky rychlosti a velikosti Lusitanie by byl případný útok na loď prakticky nemožný.¹²⁶ Během plavby nedošlo k vážnějším komplikacím. Dne 6. května však Lusitania obdržela varování od Královského námořnictva. Zpráva byla odeslána všem britským lodím. Obsahem této zprávy bylo upozornění na aktivitu německých ponorek v ústí kanálu La Manche. Součástí byly také pokyny pro kapitány lodí, které určovaly, jakým způsobem vplouvat do přístavů, aby se vyvarovaly případnému útoku a také neplout přímým kurzem do cílové destinace.¹²⁷ Nicméně kapitánovým záměrem bylo, nezpůsobí paniku na lodi, proto přikázal neměnit střídavě kurz. Současně se rozhodl nepodniknout nácvik spuštění záchranných člunů. Důvodem bylo dbát hlavně na pohodlí cestujících na palubě a zbytečně nedávat záminky k obavám.¹²⁸ Ještě před samotným vyplutím Lusitanie z New Yorkského přístavu 1. května, vyplula dne 30. dubna ponorka U-20 na další rutinní plavbu ze svého domovského přístavu Emden v severním Německu. Jejím kapitánem byl Walter Schwieger, jehož misí bylo hlídkovat ve vodách vyhlášené nedávno za válečnou zónu. Byl nasazen v rámci nové strategie, která měla odříznout spojence od dodávek válečného materiálu. Jeho primárním cílem byly lodě přepravující vojenské jednotky a zásobovací lodě.¹²⁹ O den dříve, než Lusitania obdržela varování o aktivitě ponorek obeplula ponorka U-20 dne 5. května 1915 jihozápadní cíp Irska. V této oblasti se střetla s několika britskými plavidly, kdy si i posádka ponorky začala stěžovat na zneužívání vlajek neutrálních států. Právě kvůli těmto střetům obdržela posádka Lusitanie varování o aktivitě ponorek.¹³⁰ Současně s obdržením zprávy o aktivitě ponorek u irského pobřeží, vplula Lusitania dne 6. května 1915 do válečné zóny. První reakcí kapitána Turnera bylo zpomalit na 18 uzlů. Domníval se tak, že oblast pohybu ponorek překoná v noci a vyhne se tak možnému útoku.¹³¹ Rozhodnutí kapitána o zpomalení rychlosti se ukázalo jako poměrně rozumné rozhodnutí. Ráno 7. května 1915 se Lusitania nacházela již několik desítek kilometrů od irského pobřeží. Podle výpovědi cestujících byla toho rána poměrně hustá mlha, která

¹²⁵ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 55; MOORE a kol., s. 45.

¹²⁶ DRASKAU, s. 73.

¹²⁷ PROTASIO, s. 72.

¹²⁸ DRASKAU, s. 90.

¹²⁹ BAILEY, s. 54.

¹³⁰ DRASKAU, s. 95.

¹³¹ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 64–65.

výrazným způsobem omezila viditelnost.¹³² V reakci na špatné viditelnostní podmínky nařídil kapitán Turner zredukovat rychlost a zároveň dal rozkaz na rozeznění tzv. mlhového rohu.¹³³ Po několika hodinách se počasí zlepšilo, ale Lusitania stále plula se sníženou rychlostí. Během poledne se přiblížila na dohled jižnímu pobřeží Irska, kdy zbývaly necelé dvě hodiny do změny na Greenwichský čas. Celkově cesta neměla do cílové destinace v Liverpoolu trvat déle než čtyři hodiny, při cestovní rychlosti.¹³⁴ I přes poměrně napjatou situaci byla nálada podle záznamů z výpovědí cestujících uvolněná. Bylo to dáno také tím, že cestující byli přesvědčeni o poskytnutí vojenského doprovodu skrze vyhlášenou válečnou zónu. Už na předchozích plavbách byla Lusitania doprovázena. Stalo se tak během její cesty v listopadu 1914, kdy byla eskortována lodí HMS Princess Royal. Kapitán Turner, však byl více skeptický, co se týče doprovodu. Dokonce neodeslal zprávu s požadavkem na vyslání eskorty pro loď. Věřil, že to je věc britského námořního velení, zda vyšle eskortu pro Lusitanii nebo ne.¹³⁵ Ve stejnou dobu, kdy Lusitania vyplula z mlhy, přišla zpráva od námořního velení, která hlásila další aktivitu německých ponorek u ústí kanálu. „*Ponorky aktivní v jižní části irského kanálu, naposledy zaznamenaná poloha dvacet mil jižně od Conningbegovo lehké lodě. Buďte si jisti, že se to dostane k Lusitanii.*“¹³⁶ Mezitím se ponorce U-20 nepodařilo dne 6. května zaútočit na loď společnosti White Star Line Arabic. Větší příležitost se naskytla nedlouho poté. Tehdy se posádce podařilo potopit britskou loď Centurion, který byl díky mlze těžko identifikovatelný. Zpráva o potopení se dostala k námořnímu velení až ráno 7. května. Tudíž nebyla možnost včas varovat Lusitanii o nebezpečí. Podle rozkazu kapitána Schwiegera byla ponorka ráno 7. května ukryta pod vodní hladinou. Kapitán tak učinil, aby předešel odhalení nebo střetu s britskou hlídkující lodí. Toho dne zahlédla ponorka pouze jedinou loď, tou byl zastaralý křižník HMS Juno, který pouze proplul. Mířil zpět do přístavu po zprávě námořního velení o aktivitě ponorek.¹³⁷ Krátce po půl jedné odpoledne přišlo na palubu Lusitanie další hlášení o pohybu ponorek v ústí kanálu. „*Ponorky aktivní pět mil jižně od Cape Clear, kurz mířící na západ, když zahlédnuta v 10 hodin ráno.*“¹³⁸ Tato zpráva potvrzovala kapitánovo rozhodnutí o zpomalení, díky kterému se loď vyhnula největšímu nebezpečí.

¹³² KING, WILSON, s. 161.

¹³³ Mlhový roh je zařízení, pomocí kterého je vyslán varovný zvukový signál.

¹³⁴ PROTASIO, s. 73–74.

¹³⁵ KING, WILSON, s. 165.

¹³⁶ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 68.

¹³⁷ DRASKAU, s. 96.

¹³⁸ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 69.

Jednoznačně Lusitanii napomohlo také počasí, zejména mlha, kvůli které byla loď těžko zpozorovatelná. Díky tomu kapitán Turner věděl, že k dalšímu možnému kontaktu s ponorkou by mohlo dojít až za čtyři nebo pět hodin, pokud by zůstala Lusitania na stejném kurzu.¹³⁹ Kolem 13:30 zpozorovala Lusitania Old Head if Kinsale, což byl výběžek na východním pobřeží Irska. V této době však kapitán musel řešit problémy ovlivňující příplutí do přístavu. Při současné rychlosti by Lusitania příplula předčasně do přístavu v Liverpoolu a musela by několik hodin kroužit před přístavem. V reakci na tuto možnost se rozhodl ještě snížit rychlost. Druhým problémem bylo zjištění aktuální pozice. Pro zjištění se kapitán rozhodl podniknout tzv. čtyřbodový obrat, poměrně zdlouhavou a komplikovanou proceduru k zjištění pozice. Tímto rozhodnutím se dopustil kapitán porušení přímého rozkazu, který nařizoval držet se středního kurzu do kanálu a jakýmkoliv způsobem zredukovat možnost na překvapivý útok německých ponorek. I podle pozdějších výpovědí cestujících se loď plavila až příliš pomalu.¹⁴⁰ Po kontaktu s lodí HMS Juno se kapitán ponorky U-20 rozhodl plout do Irského moře skrze kanál svatého Jiří a následně nabrat kurz zpět do domovského přístavu. Bylo to právě tehdy, kdy se podařilo zahlédnout velkou siluetu na obzoru. První vizuální kontakt Lusitanie podle deníku kapitána Schweigera nastal krátce před půl druhou hodinou odpoledne. Ihned poté byl vydán rozkaz na potopení do hloubky 11 metrů a přemístění se do výhodné útočné pozice.¹⁴¹ V této době ještě nevěděl, o jakou loď se jedná. Podle záznamu z kapitánova deníku pouze poznal, že se jedná o velkou, nejspíše přepravní loď. Pomocí dalekohledu pak odhadl kurz cíle a vzdálenost přibližně na 14 mil.¹⁴² Ponorce se podařilo přiblížit na vzdálenost ani ne jednoho kilometru od Lusitanie. Pomocí periskopu popsal kapitán tvar lodi navigátorovi, kdy mu odpověděl, že se jedná o čtyřkomínový zaoceánský parník. Navigátorovi se díky získaným informacím podařilo identifikovat cíl jako parník Lusitania nebo její sesterskou loď Mauretania. Podle záznamů kapitán Schweiger věděl, že se jedná o loď pod správou Královského námořnictva. Pro rozhodnutí se kapitánovi naskytly tři možnosti. První by byla nechat parník bezpečně proplout, přičemž by později mohl být použit k přepravě spojeneckých jednotek. Další možností by bylo vynořit se s ponorkou a dát posádce a cestujícím možnost opustit loď. Pokud by kapitán zvolil tuto variantu musel by počítat

---

¹³⁹ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 70.

¹⁴⁰ PROTASIO, s. 79.

¹⁴¹ DRASKAU, s. 97.

¹⁴² PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 70.

s možností, že se mu parník díky své větší rychlosti vzdálí na tolik, že nebude schopen jakýmkoliv způsobem plavidlo zasáhnout. Současně musel počítat i s ohrožením vlastní posádky, kdyby loď najela svým trupem na ponorku. Nejvhodnějším přístupem se tak stalo potopení bez předběžného varování.¹⁴³ „*Rychlost cíle 22 uzlů. Vzdálenost 700 metrů. G6 torpédo. Optimální rychlost: 35 uzlů = 18,01 m/s (metry za sekundu). Torpédo v hloubce: 3 metry. Čas do zásahu od vypuštění = 700 metrů, 18,01 m/s = 38,9 sekund. Úhel zásahu torpéda: téměř 90 stupňů.*“¹⁴⁴ Takto tedy vypadal rozkaz k vypuštění torpéda na Lusitaniu, k jehož vypuštění došlo podle kapitánova deníku kolem 14:10 hodin. Přibližně o 30 sekund později došlo k zásahu torpéda na pravobok Lusitanie. Krátce po první explozi otřásla lodí další exploze.¹⁴⁵ Dodnes se vedou spekulace, zda druhou explozi způsobilo ještě další torpédo. První torpédo zasáhlo Lusitaniu mezi druhý a třetí komín, což byla oblast nákladového prostoru lodi. Bylo to v oblasti, kde byla uskladněna převážena munice. Proto druhý výbuch s největší pravděpodobností způsobila uskladněná munice. O sekundární explozi se zmiňuje také deník kapitána Schweigera, který byl přesvědčen, že následnou explozi způsobil uhelný prach, který se vznítil nebo voda, která se dostala až k rozžhaveným bojlerům.¹⁴⁶ Oba dva výbuchy způsobily velké poškození v trupu lodi, kdy se Lusitania začala naklánět na pravobok. I přes tento fakt se kapitán Turner pokusil s poškozenou lodí doplout k pevnině, což v důsledku mělo vliv na spuštění záchranných člunů na vodu, kdy byly spouštěny mnohem později. Situaci také nepomohla panika, která vypukla na lodi.¹⁴⁷ To se projevilo i při spouštění záchranných člunů, kdy některé nebyly odvázané a zůstaly zajištěné na palubě. Celkem překvapující byla i rychlost se kterou Lusitania klesla ke dnu. Podle záznamů se loď potopila za pouhých 18 minut. Posádce se za tuto dobu podařilo spustit na vodu pouze šest záchranných člunů z celkového počtu 48.¹⁴⁸ Kapitán Schweiger se následně do Německa vrátil jako hrdina, kdy na jeho úspěch psaly i německé noviny.¹⁴⁹ Tento úspěch se snažili také obhájit tím, že Lusitania byla ozbrojený křižník převážející kanadské jednotky. Nicméně německé velení následně muselo čelit těžké mezinárodní situaci, hlavně ze strany USA, kdy mezi mrtvými bylo i

---

¹⁴³ PROTASIO, s. 81; BAILEY, s. 56.

¹⁴⁴ DRASKAU, s. 101.

¹⁴⁵ O'SULLIVAN, s. 120–121.

¹⁴⁶ AMBROSIUS, Lloyd E., *Wilsonianism. Woodrow Wilson and His Legacy in American Foreign Relations*, New York 2002, s. 39; DRASKAU, s. 101–102.

¹⁴⁷ O'SULLIVAN, s. 121.

¹⁴⁸ PEEKE, WALSH-JOHNSON, JONES, s. 78.

¹⁴⁹ CARLISLE, s. 23.

několik stovek amerických občanů. Díky tomu byl kapitán Schweiger předvolán do Berlína, aby podal podrobné vysvětlení.¹⁵⁰

---

¹⁵⁰ DRASKAU, s. 103.

4. Reakce Spojených států

4.1. První zprávy o potopení

Samotné potopení Lusitanie se uskutečnilo v překvapivě krátkém čase. Za pouhých 18 minut klesl zaoceánský parník ke dnu Irského moře, což mělo také vliv na počet obětí, který činil 1198 cestujících. Z tohoto počtu bylo 128 občanů USA.¹⁵¹ S příchodem prvních zpráv o potopení se ve Spojených státech zvedla vlna ohlasu proti ponorkovému útoku na loď vygradované zejména ztrátou amerických životů. Hlavně v americkém tisku byly zaplněny všechny titulní strany zprávou o potopení. První informace se do USA dostaly ještě 7. května.¹⁵² Jedním z prvních byl newyorský tisk *The Evening World*: „PONORKA POTOPILA LUSITANII; ZMIZELA POD HLADINOU ZA 30 MINUT. Velký Cunarder byl torpédován v ústí kanálu svatého Jiří nedaleko irského pobřeží. Na palubě bylo 1900 osob; Odhaduje se, že 1253 cestujících bylo zachráněno. Záchranné lodě se setkaly s cestujícími plující do Queenstownu.“¹⁵³ Následně velmi často docházelo k ostrému vyjádření proti německému útoku na zaoceánský parník. Periodika označila čin za neoficiální pirátství anebo za chladnokrevný čin.¹⁵⁴ „137 AMERÍČANŮ PŘIŠLO O ŽIVOT; U.S. POŽADUJÍ VYSVĚTLENÍ. Požadavek U.S. na Německu o předložení všech informací o potopení Lusitanie. Matky svíraly své děti vodě, když byly nalezeny ve vodě. Říká jeden z očitých svědků v Queenstownu.“¹⁵⁵ Americkou společnost zasáhl šok spojený s katastrofou. Překvapila je povaha činu, který byl napříč společností vnímán jako barbarský, masakr anebo sériová vražda. Vyhrocené situaci pomohlo také, že se jednalo o parník určený především k přepravě osob. Pokud by se jednalo o nákladní loď nevzbudilo by to zřejmě takovou pozornost.¹⁵⁶ Vliv na náladu americké společnosti po potopení Lusitanie měla také tragédie parníku Titanic, který se potopil o tři roky dříve.¹⁵⁷ „Nícmeně smrt několika žen a dětí byla už nad přijatelnou hranicí.“¹⁵⁸ Takto se vyjádřil ve svých

---

¹⁵¹ HOWARD, s. 78.

¹⁵² MANCINI, Amanda M., *Neutral in Spirit ? An Analysis of Woodrow Wilson's Policies and the United States Involvement in World War I.*, 72, 1997, 3/4, s. 141.

¹⁵³ *The Evening World*, 7.5. 1915.

¹⁵⁴ TROMMLER, Frank, *The Lusitania Effect: America's Mobilization against Germany in World War I.* In: *German Studies Review*, 32, 2009, 2, s. 244.

¹⁵⁵ *The Evening World*, 8.5. 1915.

¹⁵⁶ NEIBERG, Michael S., *Blinking Eyes Began to Open: Legacies from America's Road to the Great War, 1914-1917.* In: *Diplomatic History* 38, 2014, 4, s. 805.

¹⁵⁷ COOPER, John Milton, *The Shock of Recognition: The Impact of World War I. on America.* In: *The Virginia Quarterly Review* 76, 2000, 4, s. 574.

¹⁵⁸ DOENECKE, Justus D., *Nothing less than war*, Lexington 2014, s. 71–72.

záznamech o potopení Lusitanie americký historik Patrick Devlin.¹⁵⁹ Vcelku se tak veřejné mínění ve Spojených státech amerických projevilo velmi negativně a obyvatelstvo začalo požadovat na vládě jasné vymezení nesouhlasu s německým činem.¹⁶⁰ K poměrně mírnějšímu stanovisku se stavělo americké obyvatelstvo německého a irského původu. Nejčastěji komentovali potopení Lusitanie jako politování hodnou tragédií, ale doufali, že USA se budou snažit vyhnout zapojení do světového konfliktu. Na tuto skutečnost poukazyvaly také německé a irské noviny, které často komentovaly skutečnost, že cestující na Lusitanii byli před plavbou varováni.¹⁶¹ Irské periodikum *The Gaelic American* nazvalo Lusitanii: „*LUSITANIA BYLA PLUJÍCÍ ARZENÁL. Loď byla legitimní kořist pro anglické nepřátele jakožto transport převážející jednotky nebo munici a zásoby pro armádu v poli. Dát ženy a děti na palubu je stejné jako použít civilisty pro ochranu postupujících jednotek. Washington je tímto vinen, že nedbal včasného německého varování. Anglomaniaci se pokoušejí dostat státy do války na straně Anglie – To se jim nepodaří.*“¹⁶² Německé noviny a velká část etnických Němců svalovala vinu zejména na Velkou Británii, která používala americké občany jako ochranu pro převoz munice a válečného materiálu. Poukazyvaly i na fakt, že Lusitanie nebyla zaoceánský parník, ale pomocný křižník. Problémům a otázkám ohledně plavby se nevyhnula ani společnost Cunard Line. Nejvýrazněji se proti společnosti vyjádřil Richmond Pearson Hobson, námořní hrdina ze Španělsko-Americké války, který v rozhovoru položil otázky, které si kladla většina americké společnosti. Jednalo se především o způsob, jakým Lusitania plula, současně, proč nebyla zvolena cesta okolo severního pobřeží Irska nebo proč loď plula ve válečné zóně pomalu.¹⁶³ Největší otázkou zůstávalo, jak mohl zaoceánský parník takovýchto rozměrů zmizet pod hladinou, v tak krátkém čase. I když bylo veřejné mínění silně proti vládě Německa, pouze malá část obyvatelstva se hlásila k názorům spojené s americkou intervencí v probíhající válce.¹⁶⁴

---

¹⁵⁹ DOENECKE, s. 72.

¹⁶⁰ HANNINGAN, Robert E., *The Great War and American Foreign Policy, 1914-24*, Philadelphia 2016, s. 47.

¹⁶¹ DOENECKE, s. 72.

¹⁶² *The Gaelic American*, 22.5. 1915.

¹⁶³ DOENECKE, s. 73.

¹⁶⁴ NEU, Charles E. *Colonel House: A Bibliography of Woodrow Wilson's Silent Partner*, New York 2015, s. 185; COOPER, s. 575.

Prezident Woodrow Wilson se o potopení Lusitanie dověděl ještě 7. května ve večerních hodinách. Následně tak odvolal všechna svá naplánovaná veřejná jednání.¹⁶⁵ Co nejrychleji bylo zřízeno spojení s americkým velvyslancem v Německu, kterým byl James Watson Gerard. Instrukce velvyslanci odeslal ministr zahraničí William Bryan. „*Prosím zajistěte co nejrychleji zprávu německé vlády o potopení Lusitanie. Poslední zprávy hovoří o více než tisícovce obětí, mnoho z nich Američanů.*“¹⁶⁶ V celku rychle od potopení se očekávalo vyjádření prezidenta na současnou situaci. Prezident Wilson se tím pádem dostal pod velký tlak jak veřejnosti, tak i na politické scéně. Dne 9. května doporučoval Edward House, poradce prezidenta, možnost vstupu USA do válečného stavu s Německem, pokud nezmění svoji politiku. Prezident popsal toto období jako dobu, kdy se bude muset rozhodnout, zda bude zastáncem civilizované nebo necivilizované války.¹⁶⁷ Woodrow Wilson se i přes rady a doporučení svých spolupracovníků rozhodl nepodnikat ukvapená rozhodnutí. Bylo mu jasné, že se hněv veřejnosti nad Lusitanií začne časem zmírňovat, tudíž pokud by prezident zareagoval předčasně a ukvapeně, mohla by si veřejnost pokládat otázku, proč nebyl více trpělivý. Veřejnost požadovala hlavně reakci Washingtonu nad vzniklou situací, avšak nebyla ochotna jít do války. V této době byla světová válka z pohledu mnoha obyvatel USA vnímána jako čistě evropský konflikt.¹⁶⁸ Navíc by roztržka s Berlínem přinesla více škody než užitku, kdy zde hrozily nepokoje ze strany německých obyvatel v USA, v případě vstupu do válečného stavu proti Německu. Nutno podotknout, že i stav americké armády nebyl v této době na dostatečně vysoké úrovni, aby výrazným způsobem přispěla na dění v Evropě. Navíc se objevovaly názory, že američtí cestující na Lusitanií měli právo plavit se na lodi jednoho z válčících států, ale jejich samotná přítomnost a příslušnost k neutrálnímu státu nezabezpečovala imunitu na celou loď v případě útoku. Už v počátku se tak začaly objevovat jisté kontroverzní otázky spojené s potopením britského parníku.¹⁶⁹ Dne 10. května vystoupil prezident se svým projevem před publikum v Convention Hall ve Filadelfii. Jeho projev byl zaměřen zejména na jednotu amerického národa a snahám vyhnout se světovému konfliktu bez náznaku oslabení Spojených států amerických. Wilsonova idea spočívala v roli USA jako

---

¹⁶⁵ KOERVER, *The Kaiser's*, s. 65.

¹⁶⁶ Telegram Williama Bryana americkému velvyslanci v Německu, 8.5. 1915, Washington, PRF, Washington 1928, s. 560–585.

¹⁶⁷ FLOYD, s. 127.

¹⁶⁸ FLOYD, s. 127–128; NEIBERG, s. 806.

¹⁶⁹ DOENECKE, s. 74.

vedoucí civilizované země, která by pomohla nastolit novou světovou harmonii.¹⁷⁰ Tento jeho projev vešel do povědomí jako „Příliš hrdý bojovat.“¹⁷¹ „*Příklad Ameriky musí být speciálním příkladem. Americký příklad musí být příkladem ne pouze v míru, protože nebojuje, ale míru, protože mír uzdravuje a povznáší vliv do světa. Je zde taková věc, kdy je člověk přesvědčen o pravdě, kdy nepotřebuje použít síly k přesvědčení ostatních v tom, že má pravdu.*“¹⁷² Z projevu prezidenta bylo možno odhadnout stanovisko, které si měly Spojené státy osvojit. Současně se tak ve svém projevu shodl s názory většiny amerického obyvatelstva, kdy si nepřáli zatažení do konfliktu.¹⁷³ Avšak se zatím nejednalo o konkrétní vyjádření k Lusitanii, jak také sám prezident o den později podotkl.¹⁷⁴ Ve svém projevu se totiž zmínil o způsobu řešení sporů válečným konfliktem, tak, že válka není vždy nejefektivnější způsob, jak čelit provokaci. Právě tato část Wilsonova projevu byla často obyvateli USA pochopena ve špatném smyslu. Tento projev se nezaměřoval na konkrétní problematiku, spíše šlo o vyjádření osobních pocitů Woodrowa Wilsona nad vzniklou situací. I přes to došlo k odstranění této pasáže projevu i z amerických periodik.¹⁷⁵ Mezi zastánce tvrdšího postupu proti Německu byl poradce ministra zahraničí Robert Lansing. Ve svém memorandu poukázal na fakt, že kdyby Lusitania byla americkou lodí prezident by neváhal vstoupit do války proti Německu. Zároveň však hovořil o tom, že německým primárním cílem bylo potopení plavidla patřící pod správu Velké Británie, tudíž američtí občané na palubě nebyli primárním cílem. Tím pádem Američané, cestující na britských lodích, by neměli ohrozit mírový stav s Německem. Nicméně pro zachování stávajícího stavu poukazyval na nutnost ze strany německé vlády omezit ponorkové akce proti obchodním lodím.¹⁷⁶ Naprosto opačný přístup zastával tehdejší ministr zahraničí William Bryan, který zvolil mnohem shovívavější přístup vůči Německu. Primárně se jeho cílem stala snaha, nedopustit zatažení USA do světového konfliktu. I ve zprávě prezidentu Wilsonovi se vyjádřil, že Německo mělo právo znemožňovat dovoz kontrabandu, ale poukazyval na

---

¹⁷⁰ JAMES, Clayton D, WELLS, Anne Sharp, *America and Great War 1914–1920*, Wheeling, 1998, s. 10.

¹⁷¹ PEIFER, Douglas Carl, *Choosing War, Presidential Decision in the Maine, Lusitania and Panay incidents*, New York 2016, s. 123., Too Proud to Fight speech.

¹⁷² Harrisburg Telegraph, 11.5. 1915.

¹⁷³ FLOYD, s. 128.

¹⁷⁴ FLANAGAN, Jason C., *Woodrow Wilson's Rhetorical Restructuring: The Transformation of the American Self and the Construction of the German Enemy*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 7, 2004, 2, s. 120.

¹⁷⁵ DOENECKE, s. 75.

¹⁷⁶ LANSING, Robert, *War Memoirs of Robert Lansing, Secretary of State*, Indianapolis 1935, s. 28.

fakt, aby lodě převážející jakýkoliv válečný materiál nepřevážely současně cestující. Ve své zprávě Robert Lansing informoval Williama Bryana o svém stanovisku, kdy německé varování, aby občané USA necestovali skrze válečnou zónu, neosvobozuje Berlín od následků spojených s porušením právních zásad a lidskosti. Bryan v reakci dodal, že bylo možné jednat s Německem v několika postupech. Jednou z možností bylo, požadovat po německé vládě přijetí zodpovědnosti za porušení mezinárodního práva. Při dalším útoku tak mělo dojít k zajištění bezpečnosti amerických občanů na moři. Vyjímkou bylo, pokud by využili přepravu na ozbrojené lodi nepřátelského státu nebo pokud by na své cestě osobní loď doprovázelo válečné plavidlo. Ve svém druhém stanovisku obvinil Bryan z porušení mezinárodního práva jak Německo, tak i Velkou Británii.¹⁷⁷ Dne 10. května byl předán americkému velvyslanci v Berlíně oficiální dopis pro americké ministerstvo zahraničí, ve kterém německá vláda vyjádřila své hluboké politování k americkým občanům, kteří zahynuli na palubě Lusitanie. Avšak ve vyjádření svalovala německá vláda vinu na Velkou Británii a její nezákonné postupy. Konkrétně se vyjadřovala proti britské blokádě, která měla za cíl odříznout Německo od přísunu potravin a materiálu a vyhladovět tak obyvatelstvo Německa. Současně tak obhajovala i své počínání a ponorkovou válku.¹⁷⁸ Německý ministr zahraničí Gottlieb von Jagow poukazoval také na fakt, že britské lodě bývaly obvykle ozbrojené a v několika případech se pokusily napadnout vynořenou ponorku. Současně se německá vláda domnívala, díky informacím z britského tisku, že Lusitania převážela munici přes Atlantický oceán. Důležitým faktem také bylo, že z pohledu Německa sloužila Lusitania jako pomocný křižník a byla v námořních rezervách britského Královského námořnictva.¹⁷⁹ *„Následující mi dnes ráno předal Von Jagow: Německá vláda si přeje vyjádřit nejhlubší sympatie ke smrti amerických občanů na lodi Lusitania. Nicméně odpovědnost leží na vládě Velké Británie, jejíž strategie, odříznou civilní [německé] obyvatelstvo od základních potravin a materiálu, donutila Německo k zavedení odvetných opatření. Britská obchodní plavidla bývají obvykle ozbrojena a opakovaně se pokoušela narazit do německých ponorek, znemožňující tak prohledání lodí. S těmito plavidly tak nemůže být zacházeno podle mezinárodních předpisů. Navíc díky anglickému tisku, který otevřeně přiznal, že Lusitania byla ozbrojená, už na předchozích*

---

¹⁷⁷ FLOYD, s. 128–129.

¹⁷⁸ DOENECKE, s. 75.

¹⁷⁹ FLOYD, s. 129.

*plavbách opakovaně převážela velké množství munice.*¹⁸⁰ Přesto tato omluva ze strany Německa výrazně nepomohla vyhrocené mezinárodní situaci. Především i z důvodu, že omluva neformálně poukazovala na fakt, že Spojené státy si za své ztráty mohly sami, když nezabránily americkým občanům cestovat na britských lodích.¹⁸¹

4.2. První nóta o Lusitanii

Prezident se po zvážení návrhů Lansinga a Bryana rozhodl napsat odpověď německé vládě, která obsahovala reakci na Lusitanii, ale také na potopení lodi Gulflight a Falaba. Ve svých válečných memoárech Robert Lansing poukázal na fakt, že obě tragédie byly způsobeny stejnou příčinou, nýbrž ohlas měly rozdílný. I když byl Gulflight lodí patřící Spojeným státům, jeho potopení nezpůsobilo takový ohlas u obyvatelstva jako potopení Lusitanie. Důvodem byl mnohem větší počet obětí na Lusitanii. Proto se Woodrow Wilson rozhodl do své odpovědi na Lusitanii zahrnout i Gulflight a Falabu.¹⁸² Při sepisování odpovědi Německu musel prezident dbát také na požadavky občanů, kteří chtěli rázné vymezení se proti německému stanovisku. Hlavním důvodem prezidenta byla snaha naklonit si společnost, jelikož se blížily prezidentské volby, které se měly odehrát za 18 měsíců. Nátlak na prezidenta ze strany veřejného mínění byl také jedním z důvodů proč se Wilson vymezil primárně k ponorkové politice Německa a nezahrnul do svého protestu britskou blokádu.¹⁸³ Podle Wilsonova názoru bylo používání ponorek proti obchodním lodím naprosto neomluvitelné počínání proti lidskosti, proto díky svým filozofickým ideám a přesvědčením nemohl přehlížet jejich používání. Na doporučení Roberta Lansinga se prezident rozhodl nepovažovat varování německé ambasády z 1. května za dostatečné. Pro Spojené státy tak hlavní vinu za ztráty na životech amerických občanů neslo Německo.¹⁸⁴ Nicméně Wilson dal německé vládě možnost distancovat se od útoku, tedy že prezidentova administrativa nevěřila, že by velitel ponorky, který provedl tento útok měl rozkazy přímo od námořních kruhů Německého císařství.¹⁸⁵ Současně nepodpořil Bryanovo stanovisko, aby občané USA necestovali na lodích převážející kontraband. Robert Lansing podotknul, že tento návrh by ponechal

---

¹⁸⁰ Telegram Jamese Gerarda americkému ministru zahraničí, 10.5. 1915, Berlin, PRF, Washington 1928, s. 560–585.

¹⁸¹ PEIFER, s. 129.

¹⁸² LANSING, s. 28.

¹⁸³ DOENECKE, s. 76.

¹⁸⁴ FLOYD, s. 130; TROMMLER, s. 245–246.

¹⁸⁵ MANCINI, s. 142.

občany USA bez ochrany od jejich vlastní vlády.¹⁸⁶ Dne 11. května nechal prezident Wilson svolat kabinet k projednání odpovědi Německu, ve které přednesl své návrhy všem členům. Členové kabinetu příklánějící se k lepším mezinárodním vztahům s Velkou Británií byli vcelku spokojeni s jeho postojem. Nutno podotknout, že nikdo ze členů zasedajícího kabinetu nevěřil, že by odpověď měla mít takovou podobu vedoucí ke vstupu do války.¹⁸⁷ Nicméně někteří členové se obávali, aby odpověď nezhoršila vztahy s Německem. Wilson byl proti tomuto stanovisku, kdy věřil, že silná odpověď by donutila agresora zmírnit ve svém konání. Při jednání ministr zahraničí Bryan doufal, že problém by mohl být vyřešen arbitráží, ale po několika hodinovém jednání byly jednohlasně přijaty návrhy prezidenta. I přes odsouhlasení stále přetrvávala nespokojenost především u Williama Bryana. Jeho důvodem bylo, že odpověď by mohla vést k zapojení USA do války, proto se i v následujících dnech pokoušel o úpravu. Avšak Bryanovo stanovisko nemělo větší vliv na změnu ve Wilsonově odpovědi.¹⁸⁸ V osobní korespondenci napsal prezident ministru zahraničí, že bylo složité odmítnout navrhovaná stanoviska, která měla zajistit bezpečnost amerických cestujících, ale podle Wilsona byla tato stanoviska v dané situaci slabá a marná.¹⁸⁹ Nutno zmínit, že Woodrow Wilson tedy úplně neodmítl Bryanův návrh, naopak byl i jeho sympatizantem, nicméně podle amerického historika Arthura Linka znamenalo potopení Lusitanie takový šok, že nebylo možné jednat příčetně.¹⁹⁰ Každopádně se ministru zahraničí podařilo přesvědčit prezidenta, aby před oficiálním stanoviskem USA poslal Německu dodatečné stanovisko, které by zmírnilo případný dopad oficiální nóty. Wilson tak pověřil Bryana k sepsání dodatečné nóty, která by informovala německou vládu ještě před oficiálním stanoviskem. Ve zprávě ministr zahraničí uvedl, že Spojené státy očekávají od Berlína odpověď na oficiální stanovisko Washingtonu, a to v rámci nalezení řešení, ve které doufali. Už samotná forma předčasného stanoviska byla poměrně kontroverzním prvkem ve vztahu k zahraniční politice. I když se mělo jednat o předběžné stanovisko, jednoznačně reprezentovalo politiku USA a prezidenta, a proto měla být odeslána podle jasných zásad. Místo toho se však ministr zahraničí rozhodl zveřejnit předběžné stanovisko v tisku. Proti tomu byl Robert Lansing, který se obával, že by zpráva podryla následné oficiální stanovisko a ukázalo by to, že vláda

---

¹⁸⁶ DOENECKE, s. 77; CARLISLE, s. 19.

¹⁸⁷ CLEMENTS, s. 79.

¹⁸⁸ PEIFER, s. 127–128.

¹⁸⁹ DOENECKE, s. 77.

¹⁹⁰ FLANAGAN, s. 119.

Spojených států amerických nemá potřebné odhodlání. Tímto stanoviskem byli znepokojeni ministr války Lindley Garrison a tajemník prezidenta Joseph Patrick Tumulty. Následovala schůzka s prezidentem, kde se snažili prezidenta přesvědčit, aby neposílal předběžnou zprávu německé vládě. Jako své argumenty používali tvrzení, že by to mohlo způsobit nepokoje mezi obyvatelstvem, které by tuto zprávu pokládalo jako za známku slabosti USA. Na základě těchto argumentů prezident oznámil ministru zahraničí své rozhodnutí neodeslat německé vládě předběžnou zprávu. Komentoval tento fakt tím, že by jeho zpráva nemusela přinutit Německo jednat o dohodě s USA. Současně prezident povolil možnost odeslání neoficiálního stanoviska, které by mělo až sekundární efekt po oficiální nótě.¹⁹¹ Před samotným odesláním oficiální nóty Německu se William Bryan ještě pokusil přesvědčit prezidenta o vyjádření se k britské blokádě Německa, doufal tak, že Německo tento fakt přijme jako vstřícné gesto.¹⁹² V této věci byl prezident proti, jelikož podle jeho názoru byla současná podoba nóty dostačující. Současně se i odmítl veřejně vyjádřit proti britské blokádě. S prezidentovým stanoviskem souhlasil také Robert Lansing.¹⁹³ Nóta byla odeslána do Berlína americkému velvyslanci 13. května, který ji měl pak předat německé vládě. V textu se objevila reakce na odpověď Německa a současně obsahovala stanovisko Spojených států amerických.¹⁹⁴ „*Prosím uvědomte ministra zahraničních věcí a po přečtení této komunikace mu přenechte kopii: V obraze nedávných událostí a porušení amerických práv na volném moři ze strany německých úřadů, které vedly k torpédování britského parníku Lusitania dne 7. května 1915, což mělo dopad na ztrátu více jak 100 amerických životů, je jasné a žádoucí aby vláda Spojených států amerických a vláda Německého císařství dospěla k jasnému a plnohodnotnému porozumění v nesnadné situaci, která nastala.*“¹⁹⁵ Toto memorandum bylo pojmenováno jako První nota o Lusitanii. Ve finální verzi prezident požadoval na Německu uznání přísné odpovědnosti nad potopením Lusitanie a opuštění ponorkové války proti americkým a obchodním lodím.¹⁹⁶ Dále prezident v nótě požadoval po Německu odškodnění za ztrátu amerických životů. Poprvé Wilson jednoznačně podpořil právo občanů neutrálních států cestovat na lodích válčících států, poukázal tak i na fakt, že američtí občané mají

---

¹⁹¹ FLOYD, s. 131; PEIFER, s. 129.

¹⁹² MANCINI, s. 142.

¹⁹³ FLOYD, s. 132.

¹⁹⁴ HANNINGAN, s. 47; CARLISLE, s. 24.

¹⁹⁵ Telegram Williama Bryana americkému velvyslanci v Berlíně, 13.5. 1915, Washington, PRF, Washington 1928 s. 560–585.

¹⁹⁶ LANSING, s. 29.

nesporné právo cestovat volně kamkoliv je jejich obchodní styky zanesou. Současně podotkl, že varování ze strany německé vlády, otištěné v amerických novinách 1. května 1915 nemohlo sloužit jako adekvátní výmluva za stovky ztracených životů amerických cestujících na palubě Lusitanie. Co se týče veřejného mínění, tak to z velké části podporovalo stanovisko prezidenta Wilsona. Nicméně některá periodika, zejména německá¹⁹⁷ se vyjadřovala na podporu své domácí vlády. Většinou se vyjadřovala proti nezákonnosti britské blokády, a naopak se zastávala německé ponorkové války.¹⁹⁸ „*NÓTA ODESLANÁ DO BERLÍNA; Wilson deklaruje, že nehodlá slovičkařit. Německo musí jednat ne slovičkařit a slibovat. Tak lze popsat postoj Spojených států vyjádřený v nótě prezidenta Wilsona poslané do Berlína, která protestovala proti metodám německé ponorkové války, požadující odškodnění za ztrátu na amerických životech a majetku současně také přerušeni takovýchto útoků jako v případě Lusitanie a Gulfight.*“¹⁹⁹ Hlavní nespokojenou osobou byl ministr zahraničí, i když pod nótu přidal svůj podpis, nakonec nesouhlasil s finální podobou memoranda. Jediným jeho úspěchem bylo, že požadoval omezení ponorkových akcí pouze na neozbrojené obchodní lodě, kdy hovořil o právu ze strany Německa potápět ozbrojená plavidla.²⁰⁰ Dne 14. května se Bryan pokusil zpětně přesvědčit prezidenta Wilsona o vydání varování americkým občanům, aby necestovali na lodích Velké Británie a Francie. Podle prezidenta by mohlo toto varování přesvědčit německou vládu o stanovisku USA vzdát se práv na volném moři, tudíž by se daná mezinárodní situace mohla ještě více zhoršit. Navíc podotknul, že američtí občané znali rizika spojená s cestou do Evropy skrze válečnou zónu na plavidlech válčících států. William Bryan v odpovědi opět navrhl odeslání protestu Velké Británii týkající se také přerušeni obchodu s neutrálními státy, ale proti tomuto stanovisku se postavil opět Robert Lansing.²⁰¹ O den později 15. května 1915 předal americký velvyslanec v Berlíně James Gerard oficiální stanovisko Spojených států amerických německému ministru zahraničí, kterým byl Gottlieb von Jagow. Už během předání bylo velvyslanci jasné, že dorozumění nebude s Německem tak jednoduché. V následném telegramu odeslaném ministru zahraničí, byl velvyslanec přesvědčen, že Německo nezmění své stanovisko v otázce potápění obchodních lodí.

---

¹⁹⁷ Jednalo se o německé noviny vycházející v USA, určené pro německé přistěhovalce do USA.

¹⁹⁸ DOENECKE, s. 78–79.

¹⁹⁹ The Seattle Star, 13.5. 1915.

²⁰⁰ DOENECKE, s. 78.

²⁰¹ FLOYD, s. 138.

Podle jeho názoru bylo pouze otázkou času, než dojde k útoku na americkou loď.²⁰² „Dnes ráno v 10:30 jsem nótu představil osobně Von Jagowovi. Zeptal se, že si návrh přečte raději osobně, jelikož rozumí psané angličtině lépe než mluvené. Při čtení se zasmál a řekl: Právo volné plavby na mořích? Proč ne rovnou volnost cestování na pevnině ve válečné zóně. V důvěrné konverzaci podotknul, že bude muset být svoláno zasedání, tudíž odpověď nebude možné očekávat dříve jak v pondělí nebo úterý, ale jedním si je naprosto jistý. Německo se nikdy nevzdá způsobu vedení ponorkové války. Podle mého názoru tak Německo bude pokračovat ve svém způsobu války, a je pouze otázkou času, kdy dojde k další ztrátě americké lodi a amerických životů. Pokud se tak stane, jak říkáte, tak Spojené státy nevynechají jakýkoliv nezbytný čin k zachování práv Spojených států amerických a jejich občanů.“²⁰³ V několika následujících dnech zasílal velvyslanec Gerard zprávy do Washingtonu o vážnosti situace. Ve zprávách se také objevil popis nálady německého obyvatelstva ovlivněné politickými událostmi objevující se zejména v tisku. Jednalo se především o vyšší společenské třídy, které se vyjadřovaly k situaci, hlavně bankéři a politici. Většinou se shodovali na názoru, že Lusitania převážela kontraband a pokud taková loď převážela munici pro vojenské účely, jednalo se o nepřátelskou loď a nemělo by se na ní vztahovat mezinárodní právo a mohla by tak být potopena bez varování i přes skutečnost, že přepravovala cestující z USA nebo jiných neutrálních států.²⁰⁴ Důležitým aspektem Wilsonova přístupu bylo, že se snažil jednat odděleně jak s Německem, tak i Velkou Británií. I kvůli tomuto důvodu přinutil Wiliama Bryana, aby nezasílal protest Velké Británii, než by Německo odeslalo odpověď na oficiální stanovisko. Německo by tak mohlo využít jednání USA a Velké Británie v otázce potopení Lusitanie. Současně se tak domníval, že to neovlivní politickou situaci a USA by se tím pádem potvrdil stav neutrálního státu.²⁰⁵ Nicméně vyjednávání bylo ovlivněno také neúspěšným útokem na americký parník Nebraska 26. května 1915, který byl poškozen u jižního pobřeží Irska. Důležitým faktorem bylo, že nepřevážel žádný materiál na palubě.²⁰⁶ Za dva dny 28. května odeslal německý ministr zahraničních věcí dlouhou a podrobnou odpověď na americké stanovisko. Obsahem odpovědi byla opět snaha svalit vinu hlavně na blokádu Velké Británie. Zároveň tak

---

²⁰² PEIFER, s. 129–130; OLMSTEAD, s. 96.

²⁰³ Telegram amerického velvyslance v Berlíně ministru zahraničí, 15.5. 1915, Berlin, PRF, Washington 1928, s. 560–585.

²⁰⁴ PEIFER, s. 130.

²⁰⁵ FLOYD, s. 140.

²⁰⁶ DOENECKE, s. 80.

obhajoval legálnost ponorkové války a oprávněnost potápět nepřátelská plavidla ve válečné zóně vyhlášenou okolo britských ostrovů.²⁰⁷ V německé odpovědi se Gottlieb von Jagow vyjadřoval konkrétně také k Lusitanii, a to že z německé strany přetrvávalo podezření o přepravě zakázaného materiálu, hlavně munice na palubě parníku. Současně obhajoval oprávněnost útoku na Lusitanii. *„Následující je text odpovědi německé vlády na Nótu o Lusitanii. O které jsem byl informován, že bude zveřejněna v pondělí: Vláda Spojených států amerických stále předpokládá, že je Lusitanie považována za obyčejný obchodní parník. Nicméně vláda císařského Německa musí podotknout, že Lusitania byla jednou z největších a nejrychlejších z britských obchodních parníků, postavenou ze státních financí jako pomocný křižník a je uvedena v námořním listu publikovaný námořnictvem Velké Británie. Je více než známo, císařské vládě z důvěryhodného zdroje, že po určitou dobu byly cennější anglické obchodní lodě vyzbrojeny. Podle záznamů tak i Lusitanie měla nepochybně zbraně na palubě, které byly namontovány pod palubami a skryté.“*²⁰⁸ Na problém potápění lodí neutrálních států vydala německá vláda stanovisko, že velitelům ponorek nebylo přikazováno potápět neutrální plavidla, ale poukazovala na fakt, že k takovýmto událostem mohlo dojít, hlavně kvůli zneužívání vlajek neutrálních států ze strany Velké Británie.²⁰⁹ Německá vláda záměrně odeslala svojí odpověď až na konci května, protože doufala, že zatím dojde k uklidnění amerického veřejného mínění nad Lusitanií, tím pádem by jejich následná odpověď nezpůsobila tak velké ohlasy u veřejnosti.²¹⁰ Přesto německá odpověď upozadovala hlavní část oficiálního amerického stanoviska, a to používání ponorek proti obchodním lodím. Německo sice bylo ochotné zaplatit za potopené lodě neutrálních států, nýbrž současně také chtělo odeslat některé sporné případy k projednání na základě arbitrážních smluv. Ovšem z jejich strany nedošlo k žádnému náznaku změny v politické sféře, konkrétně opuštění strategie ponorkové války proti obchodním plavidlům. V napjaté situaci způsobené německou odpovědí došlo ke zformování dalšího memoranda ze strany USA. Konkrétně nechal prezident 1. června 1915 svolat svůj kabinet, aby projednal odpověď na německé stanovisko.²¹¹ Většina amerických periodik hodnotila německý postoj jako vyhýbavé, přesto některá periodika doufala, že

---

²⁰⁷ LANSING, s. 29; WILSON, s. 33.

²⁰⁸ Telegram amerického velvyslance v Berlíně ministru zahraničí, 28. 5. 1915, Berlin, PRF, Washington 1928, s. 615–631.

²⁰⁹ DOENECKE, s. 80.

²¹⁰ HANNINGAN, s. 49.

²¹¹ PEIFER, s. 131.

se prozatím jednalo o průběžnou zprávu než o oficiální stanovisko. Co se týče německých periodik vydávaných ve Spojených státech, ta informovala o snaze Německa a USA nevstupovat do vzájemného konfliktu.²¹² Dne 2. června se prezident Wilson zeptal v soukromé korespondenci na názor ministra zahraničí Williama Bryana a současně také Roberta Lansinga na německou odpověď z 28. května 1915. Jejich postoj chtěl znát především v otázce německé ponorkové války. V soukromém dopise se Robert Lansing vyjádřil v tom smyslu, že existence ponorkové války je urážka národní cti, proto vyhlášení válečného stavu s Německem bral jako možný krok. Ve své odpovědi tak upozornil i na fakt, že obyvatelstvo USA se v této souvislosti zaměřilo spíše na ekonomické důsledky než na svojí národní hrdost. Podle jeho názoru by se Spojené státy měly vyvarovat zasílání konkrétních požadavků na německé vládě, do té doby, než by Berlín uznal americká práva na moři. Současně podotkl, že německá odpověď postrádala přátelské stanovisko vůči USA, tím pádem nebyla v jejich zájmu změna politiky, a proto by se americká odpověď měla vyhnout jakýmkoliv přátelským gestům.²¹³ Na druhé straně ministr zahraničí William Bryan odpověděl opětovným poukázáním na problém cestování amerických občanů na lodích válčících států.²¹⁴ Podle jeho názoru měla americká vláda zabezpečit životy amerických občanů tím, že jim zakáže cestovat na lodích těchto států. Jako příklad pro své přesvědčení použil jednání v případě pouličních nepokojů. Během nepokojů vláda USA nezajišťovala pouze preventivní bezpečnost na ulicích v případě konfliktu, ale také nařizovala občanům zůstat ve svých domech. Přesně tento postup pak měla americká vláda podle názoru Williama Bryana aplikovat také na problém cestování na lodích v době války.²¹⁵ „Zdá se mi, že naše stanovisko postrádá dvojsmyslnost. Je naší povinností udělat vše, co bude v našich silách, abychom zabránili našim občanům vystavovat se přílišnému nebezpečí. Vemte si například pouliční nepokoje, státní orgány neusilují pouze o prevenci v případě střelby na ulicích, ale přikáží všem občanům zůstat doma ve snaze minimalizovat nebezpečí.“²¹⁶ V dopise prezidentu Wilsonovi odeslaného 3. června požadoval v případě Lusitanie sestavení mezinárodní komise, která by vyšetřovala její potopení. Zároveň i vyjádření proti blokádě Velké Británie a jednání na základě arbitrážních smluv, které by zmírnily mezinárodní napětí. Wilson sice sympatizoval

---

²¹² DOENECKE, s. 81.

²¹³ FLOYD, s. 143–144.

²¹⁴ DOENECKE, s. 81; JAMES, WELLS, s. 11.

²¹⁵ WILSON, s. 6.

²¹⁶ Tamtéž.

s návrhem, aby američtí občané necestovali na lodích válčících států, ale věřil, že bezprostřední opatření by snížila vliv dalšího protestu.²¹⁷ V dopise se vyjádřil takto: „*V jednáních o Lusitanii, je mým rozhodnutím a nutností mít na paměti, že naším zájmem je ochrana práv našich lidí. Není naší povinností se vyjadřovat vůči ponorkové válce, když jiná, než americká plavidla byla potopena. Jakýkoliv je náš pohled na morální stránku, zavedený válčícími stranami, necítíme se být povinni vyjádřit pouze své názory, které oznamují náš postoj.*“²¹⁸ Každopádně ministr zahraničí upozorňoval prezidenta vyvarovat se příliš ostré odpovědi Německu. Poukazoval, že německá odpověď byla srdečným gestem a ani jedna strana si nepřála vyprovokování konfliktu mezi oběma státy. Současně také zastával naprosto opačné stanovisko než Robert Lansing. Jejich odpověď by měla na Německu požadovat konkrétní věci a nezabývat se problémem práv neutrálních států na mořích. V dlouhém dopise odeslaném prezidentu Wilsonovi oznámil ministr zahraničí, že by Spojené státy měly přijmout německou odpověď z 28. května a pokud to bude možné, vláda by měla své požadavky vyřešit pomocí arbitrážních smluv. Celkem se začaly návrhy prezidenta Wilsona a ministra zahraničí stále více lišit s postupující mezinárodní a vnitropolitickou situací a bylo vcelku složité nacházet společné porozumění.²¹⁹ William Bryan opět poukázal na fakt, že pokud by přece jenom občané požadovali zachování dosavadních pravidel, měli by cestovat na lodích, které by nepřevážely kontraband. Kvůli tomu chtěl prosadit, aby zaoceánské parníky sloužily pouze k přepravě cestujících.²²⁰ V rámci toho poukázal na fakt, podle jeho názoru na nejvážnější a kontroverzní problém celého potopení Lusitanie, a tím byla přeprava munice na její palubě. Ve zprávě prezidentu Wilsonovi z 3. června, upozornil na samotný morální efekt přepravy munice a dodal, že by jasné vymezení se proti tomu přispělo ke zlepšení vztahů s Německem.²²¹

---

²¹⁷ DOENECKE, s. 81.

²¹⁸ WILSON, s. 5.

²¹⁹ FLOYD, s. 144.

²²⁰ WILSON, s. 7.

²²¹ Tamtéž, s. 10.

4.3. Druhá nóta o Lusitanií

Během 2. června se Woodrow Wilson sešel s německým velvyslancem ve Spojených státech Johannem von Bernstorffem, po kterém prezident požadoval absolutní zastavení ponorkové války. Pro prezidenta bylo nutností dodržet statut neutrálního státu, kvůli tomu se musel vyjádřit i proti blokadě Velké Británie. Navrhoval, že pokud by Německo opustilo politiku ponorkové války, byl by ochoten zatlačit na Velkou Británii, aby přerušila svoji námořní blokádu.²²² I přes jasné odmítání viny, muselo Německo reagovat na napjatou mezinárodní situaci. Dne 6. června došlo k omezení ponorkových akcí a v některých případech byly pozastaveny úplně, nicméně německá vláda nechtěla ukázat slabost, a proto byly tyto rozkazy co nejvíce utajeny. Dokonce ani velvyslanec Bernstorff nebyl o tomto stanovisku informován.²²³ Dopad to mělo také na politiku USA, především na ministra zahraničí Bryana, který se začal dostávat do izolace, protože jeho politická podpora proti Robertu Lansingovi postupem času slábla.²²⁴ Tento stav bylo možné sledovat také mezi prezidentem a ministrem zahraničí, kde se stále více mezi nimi objevovaly spory ohledně přístupu k politice Německa. Bylo to zejména v otázce postoje k blokadě Velké Británie, kdy se prezident rozhodl nevyjádřit proti britské blokadě. Podle jeho názoru to mohlo narušit vzájemné vztahy mezi USA a státy Dohody, s čímž ministr nesouhlasil.²²⁵ Na Bryanovu poslední prosbu ohledně mezinárodní situace Wilson odpověděl dopisem, který vedl ke konečnému rozdělení názorů. Prezident sice podotkl, že v odpovědi Německu učinil některé ústupky, které by mohly uspokojit ministra zahraničí, ale bohužel se nejednalo o změny, které Bryan prosazoval.²²⁶ Ve zprávě také sdělil, že se pokusí legální cestou zabránit americkým občanům cestovat na lodích převážejících kontraband, nýbrž se nechtěl svým jednáním vymezit proti britské blokadě. Díky vzájemným rozporům a různým pohledům na situaci, ztratil William Bryan přízeň prezidenta a následně z osobního rozhodnutí podal rezignaci.²²⁷ Ve svých memoárech Robert Lansing uvedl, proč tak ministr zahraničí učinil. Bylo to hlavně z přesvědčení, že pokud by došlo k odeslání nové nóty Německu mělo by to za následek vstup USA do světového konfliktu, což bylo v přímém rozporu s jeho přesvědčením. Věřil, že existovala i jiná možnost, aby se USA vyhnuly válce, tím

---

²²² PEIFER, s. 132.

²²³ DOENECKE, s. 79–80; NEU, s. 197.

²²⁴ TUCKER, Robert W., *An Inner Circle of One: Woodrow Wilson and His Advisers*. In: *The National Interest* 51, 1998, s. 11.

²²⁵ FLOYD, s. 145; AMBROSIUS, s. 40.

²²⁶ WILSON, s. 100.

²²⁷ FLOYD, s. 145; COOPER, s. 576.

pádem by bylo jejich zapojení v jakémkoliv smyslu neomluvitelné.²²⁸ Dne 5. června 1915 ministr zahraničí sdělil své stanovisko o rezignaci tajemníkovi státní pokladny, kterým byl William McAdoom. Wilson obdržel rezignaci 9. června 1915. Prezident nebyl Bryanovým rozhodnutím překvapen, přesto doufal, že zůstane součástí kabinetu. Důvodem nebyly jeho rady v přístupu k Německu, ale aby si německá vláda nemyslela, že Spojené státy přijaly protiněmecké stanovisko.²²⁹ V den rezignace pronesl William Bryan veřejné prohlášení o svém odstoupení. „*Dva body, na kterých jsem se já a prezident neshodly: Prvním byl návrh na vyšetřování pomocí mezinárodní komise. A druhým bylo varování amerických občanů, aby necestovali na lodích válčících států, které převážejí munici.*“²³⁰ K jeho rezignaci přispěla také připravovaná Druhá nota o Lusitanii, u které se Bryanovi nepodařilo prosadit své návrhy a pod připravovanou notu se odmítl podepsat. Kvůli těmto důvodům a ztrátě přízně prezidenta podal ministr zahraničí William Bryan dne 8. června 1915 oficiální rezignaci. Následně nastoupil na jeho místo Robert Lansing, který v té době ještě nebyl oficiálně jmenován, pouze ho prozatím zastupoval v této funkci.²³¹ Na odstoupení reagoval i americký tisk. „*Rezignace ministra zahraničí Bryana by neměla sloužit k zakrytí problému. Rezignace sice znesnadnila situaci mezi politiky Spojených států amerických, nicméně z mezinárodního hlediska je toto stanovisko nepodstatné. Bryan nakonec namítnul, že byl odpovědný za promluvy a metody, ve které z osobního přesvědčení nevěřil. Což bylo důvodem jeho rezignace.*“²³² Krátce po odstoupení došlo k odeslání Druhé noty o Lusitanii americkému velvyslanci v Německu, dne 9. června 1915. Tato druhá nota navazovala na první, kdy většina požadavků zůstala stejná, ale jedna její část se věnovala konkrétním požadavkům. Co se týče Lusitanie, prezident odmítl německé stanovisko označující britské lodě za ozbrojené a převážející nepovolenou munici pro vojenské účely. Současně odmítl tvrzení, že se jednalo o pomocný křižník britského válečného námořnictva. Prezident Wilson se znovu odvolával na právo amerických občanů cestovat na jakékoliv lodi pro své účely. Doporučil německé vládě upravit politiku vůči obchodním lodím, kdy jeho požadavkem bylo omezit útoky ponorek i na lodě, které nevykazovaly žádné známky agrese.²³³ „*Jste povinen doručit písemnou*

---

²²⁸ LANSING, s. 29.

²²⁹ FLOYD, s. 145–146; OLMSTEAD, s. 96.

²³⁰ LANSING, s. 29–30.

²³¹ CARLISLE, s. 19; JAMES, WELLS, s. 11.

²³² The Day book, 10.6. 1915.

²³³ DOENECKE, s. 83.

podobu nóty ministru zahraničních věcí: *Je povinností podotknout, že Lusitania nebyla ozbrojená pro ofenzivní akce, současně nesloužila jako transportní loď, nepřevážela podle stanov Spojených států amerických zakázaný materiál, i když se jednalo o loď pod správou Velké Británie, nemělo s ní být zacházeno jako s obchodní lodí. Stanovisko, které vláda Spojených států nemůže připustit je proklamování válečné zóny, která měla odradit neutrální loď.*²³⁴ V závěru nóty Wilson a Robert Lansing očekávali od Německa zavedení patřičných opatření, nezbytných pro zabezpečení amerických životů na lodích a současně požadovali záruky, že jejich nároky budou přijaty. I když Wilsonova administrativa považovala ztrátu amerických životů na Lusitanii jako tragédii, nebyla ochotna vstoupit do válečného konfliktu, přesto došlo z její strany k protestu proti samotnému činu. Prezident stále doufal, že odeslání nóty nebude mít vliv na pozici Spojených států jako neutrálního státu. I přes snahu prezidenta Wilsona o zachování neutrality, se postupem času pozice USA na mezinárodním poli začala měnit.²³⁵ Prezident za své stanovisko získal velkou podporu jak u veřejnosti, tak i u některých amerických politických špiček.²³⁶ Především americká periodika chválila Wilsonovo přesvědčení o udržení amerických práv a současně to, že netlačil ve sporu na Německo. Avšak Wilson sklídl i kritiku, například Theodore Roosevelt viděl prezidentovo stanovisko jako směr, kvůli kterému dopadne na americký národ hanba. Jeho cílem bylo udržení národní cti, proto začal kritizovat přístup prezidenta.²³⁷ V této době se začal měnit neutrální postoj USA, v důsledku kombinace vnitropolitických a mezinárodních událostí. Na mezinárodní scéně byly hlavním důvodem změny amerického postoje, zejména neustálé útoky německých ponorek, od kterých nechtěla německá vláda upustit. Druhým důvodem byla stále silnější ekonomická spolupráce USA a Velké Británie. Ve vnitřní politice to byla rezignace ministra zahraničí Williama Bryana, který byl stoupencem odmítnutí německé ponorkové války, ale také britské námořní blokády Německa.²³⁸ Jeho odstoupení mělo vliv i na vztahy mezi USA a Německem, kdy právě jeho působení jako mistra zahraničí zmírňovalo napětí mezi oběma vládami. Jeho rezignace sice neznamenal okamžité zhoršení mezinárodních vztahů s Německem, nýbrž šlo o nastavení americké politiky na cestu větší konfrontace

---

²³⁴ Telegram Roberta Lansinga americkému velvyslanci v Berlíně, 9.6. 1915, Washington, PRF, Washington 1928, s. 560–585.

²³⁵ FLOYD, s. 147.

²³⁶ DOENECKE, s. 83–84.

²³⁷ TROMMLER, s. 245; COOPER, s. 576.

²³⁸ FLOYD, s. 147.

s Německem i za předpokladu možného vstupu Spojených států amerických do konfliktu.²³⁹ Po odstoupení Bryana zde nebyl nikdo, kdo by měl větší vliv na zachování neutrální pozice a zabránil by příliš tvrdému postavení vůči Německu. Dokazuje to také oficiální doporučení Edwarda House ze 16. června, aby se ministrem zahraničí stal Robert Lansing. Důvodem podle něj bylo, že Lansing postrádal dostatečnou osobní iniciativu, tudíž by příliš neodporoval prezidentovým stanoviskům a spíše by se přiklonil k většinovému názoru.²⁴⁰ Prezident Wilson se k tomuto doporučení vyslovil pozitivně a oficiálně tak jmenoval 23. června 1915 Roberta Lansinga do funkce ministra zahraničí.²⁴¹ Dalším problémem mezinárodních vztahů mezi USA a Německem byla vnitřní situace v německých vládních a vojenských kruzích. Především se jednalo o napětí mezi ministrem zahraničních věcí Gottliebem von Jagowem a vrchním velením německého námořnictva, konkrétně s admirálem von Tirpitzem. Podle amerického hlediska byl admirál Alfred von Tirpitz utvrzen v pokračování ponorkové války a následky jeho činů tak měli řešit až němečtí politici, přenechal tedy zodpovědnost na vysvětlení činů německých ponorek na německém ministru zahraničí.²⁴² O této situaci hovořil také telegram amerického velvyslance v Berlíně z 18. června 1915. *„Armáda a námořnictvo jsou proti jakýmkoliv koncesím. Jediné řešení, o kterém se mluví jsou: Plán pro ověřené cestovní lodě, již vám nastíněné nebo zprostředkování naším prezidentem v otázkách ponorkové války a námořní blokády Německa. Nicméně situace je komplikovanější kvůli osobní rozepři mezi Von Tirpitzem, Von Müllerem a Von Jagowem.“*²⁴³ Německé vládě se podařilo odpovědět na nótu o Lusitanii z 8. června, až o měsíc později, a to 8. července 1915. V německé odpovědi se německý ministr zahraničních věcí naprosto vyhnul otázce potápění lodí bez varování. Zároveň se nevyjádřil na požadavek americké vlády na reparace za ztrátu amerických životů a majetku. I v této odpovědi se německý ministr zahraničí odvolával na stejná stanoviska jako v odpovědi na První nótu o Lusitanii, tedy, že Velká Británie ozbrojovala své obchodní lodě a současně jim přikázala narážet trupem na německé ponorky. Avšak potvrdil americké nároky na bezpečnost amerických občanů na lodích, ale pokud nebude daná loď převážet kontraband a popluje právoplatně pod vlajkou Spojených

---

²³⁹ PEIFER, s. 135.

²⁴⁰ TUCKER, s. 12.

²⁴¹ FLOYD, s. 150; JAMES, WELLS, s. 11.

²⁴² FLOYD, s. 151.

²⁴³ Telegram amerického velvyslance v Berlíně americkému ministru zahraničí, 18. 6. 1915, Berlin, PRF, Washington 1928, s. 632–671.

států amerických. Současně varoval americkou administrativu, že toto tvrzení by se nevztahovalo na občany plavící se na lodích států, které jsou s Německem ve válečném stavu a používají tak americké občany jako záruku proti potopení lodí převážející zakázaný materiál.²⁴⁴ „V případě *Lusitanie* se ukazuje to, co ohrožuje lidské životy je způsob vedení války samotnými naším nepřítelem. V největším rozporu v mezinárodním právu, všechny rozdíly mezi obchodními a válečnými loděmi byly odstraněny, díky rozkazu britským obchodním lodím, aby se ozbrojovaly a narážely na ponorky. Cestující z neutrálních zemí tak byli vystaveni zvýšenému nebezpečí samotného válečného konfliktu.“²⁴⁵ Ve svých memoárech se Robert Lansing vyjadřoval k německé odpovědi poměrně kriticky, jelikož věřil, že její znění bylo možno interpretovat více způsoby. Navíc se odpověď snažila přinutit americké občany využívat k přepravě převážně lodě neutrálních států a prakticky jim znemožnit využití ochrany, kterou jim zajišťovalo mezinárodní právo v případě cestování na lodích států, které jsou ve válečném stavu s jinými národy. Současně podotkl, že německé záruky za neopakování Lusitánské tragédie v žádném případě nesplnily americké požadavky. Ve svém memorandu opět zmiňoval nutnost dodržování mezinárodního práva z německé strany, ve smyslu varování a prohledávání obchodních lodí. Proto z pohledu Roberta Lansinga byla celá německá odpověď naprosto neakceptovatelná ze strany Spojených států amerických. Navíc nebyla ani přínosem v řešení celé mezinárodní krize.²⁴⁶ I přes značně vyhrocenou mezinárodní situaci, stále většina amerických obyvatel doufala v mírové řešení situace s Berlínem. I v některých amerických periodikách se objevovaly články, ve kterých se čtenáři vyslovovali k dané situaci. Velké množství těchto článků upozorňovalo vládu, aby nedošlo k nekontrolovanému zhoršení vztahů s Německem, které by mohly způsobit zapojení Spojených států do války. Společenské požadavky tak byly jedním z bodů, na které musel prezident Wilson myslet při sepisování odpovědi Německu. Dalším bodem byla reputace USA mezi válčícími státy a s tím spojená otázka spolehlivosti německého stanoviska.²⁴⁷ Co se týče Německa, tak ve svých memoárech Robert Lansing zdůvodňoval neústupnost německé vlády, tím, že nebyla schopna odhadnout situaci ve Spojených státech, nebo alespoň odhadnout dopady způsobené jejich mezinárodní politikou. Celkově komplikovalo jednání mezi vládou Spojených

---

²⁴⁴ DOENECKE, s. 85; NEU, s. 197.

²⁴⁵ Telegram amerického velvyslance v Berlíně ministru zahraničí, 8. 7. 1915, Berlín, PRF, Washington 1928, s. 632–671.

²⁴⁶ LANSING, s. 31–32.

²⁴⁷ FLOYD, s. 152.

států amerických a Německem občasná nedorozumění, která panovala mezi americkými politiky s některými německými stanovisky, protože si v některých případech protiřečila. Podle názoru nového ministra zahraničí se v tomto ohledu jednalo spíše o mentalitu německých obyvatel a politiků soustředící se pouze na svůj vlastní stát a jeho politiku než, že by se jednalo o politickou neschopnost.²⁴⁸ Dne 10. července došlo k poradě v nejvyšších politických špičkách Spojených států, kde Edward House předložil stanovisko, že USA nemohou podporovat jakoukoliv změnu práv, kterou civilizované země uznaly v minulosti. Také poznamenal, že největším problémem v mezinárodním měřítku byla ze strany Německa ponorková válka. V reakci na tyto argumenty ohledně ponorkové války, uvedl Robert Lansing, že by měla být kontrolována „*německá ambice na ovládnutí světa*.“²⁴⁹ Co se týče domácího německého obyvatelstva, tak to jednoznačně stálo za vlastní vládou, kdy byli přesvědčeni o americké poštilosti při odesílání neustálých nót a požadavků do Německa, o čemž svědčily i telegramy amerického velvyslance v Berlíně. I přes tuto situaci byl prezident Wilson přesvědčen, že se situace mezi obyvatelstvem v USA za poslední dva měsíce uklidnila.²⁵⁰ Avšak Edward House připomněl prezidentovi svůj názor ohledně německé reakce na britskou blokádu, tedy že byla až příliš přehnaná. Podle jeho přesvědčení Německo netrpělo nedostatkem potravin a využívaly tak britskou blokádu pouze jako nástroj pro svoji vlastní zahraniční politiku. To také dokazovalo zamítnutí amerického návrhu na zajištění bezpečné obchodní cesty pro lodě převážející potraviny do Německa, a to za cenu zrušení ponorkové války. Právě kvůli tomuto faktu bylo na Německo z americké strany pohlíženo jako na stát, kterému se nedalo věřit. Po zvážení německé odpovědi z 8. července 1915 se prezident Wilson rozhodl nesouhlasit s požadavkem ohledně zacházení zaoceánských lodí ve válečné zóně.²⁵¹ Nicméně přístup prezidenta k německé odpovědi byl ovlivněn několika faktory. Jednak to byla nálada veřejnosti, která nechtěla vstoupit do války. Dále si byl Wilson vědom slabosti americké armády a obával se, že pokud by USA vstoupily do války s Německem došlo by k vypuknutí občanské války vyvolanou především německým obyvatelstvem žijícím v USA. Oproti tomu americká veřejnost a větší část politických špiček našla jen velmi málo uspokojujících pasáží v odpovědi německého ministra zahraničních věcí. Některá

---

²⁴⁸ LANSING, s. 33.

²⁴⁹ DOENECKE, s. 86.

²⁵⁰ Tamtéž s. 86.

²⁵¹ FLOYD, s. 153.

americká periodika dokonce volala po vypovězení velvyslance Bernstorffa. Na druhé straně německá periodika vydávaná ve Spojených státech obhajovala počínání své vlastní domácí vlády. Některá dokonce označila německou odpověď za „*inspirující dokument*.“²⁵² O nespokojenosti s německou odpovědí byl také informován telegramem americký velvyslanec v Berlíně. „*Pro vaši informaci. Německá odpověď byla přijata jako všeobecné zklamání jak ze strany novin, tak i celé země. Očekávalo se minimálně uznání principů ze strany německé vlády, které zastávala vláda Spojených států. Bylo cítěno, že toto selhání učinilo přijetí jakéhokoliv kompromisu prakticky nemožné.*“²⁵³ Podle amerického velvyslance byla situace ovlivněna také situací na německé politické scéně. V telegramu odeslaném ministru zahraničí Robertu Lansingovi poznamenal, že hlavní slovo mají v německých politických kruzích von Jagow, von Tirpitz, Erich von Falkenhayn a císař Vilém II. V telegramu se také zmiňoval o náladě německého obyvatelstva, které stále věřilo ve vítězství ve válce, tudíž i většina podporovala a zastávala potopení Lusitanie. Současně podpořil stanovisko prezidenta Wilsona na neochotu vstoupit do války zohledňující tak náladu veřejného mínění.²⁵⁴

4.4. Třetí nóta o Lusitanii

První návrh odpovědi odeslal Robert Lansing prezidentu Wilsonovi 16. července 1915 kde se vyjádřil, aby německá odpověď z 8. července nebyla brána jako dostatečná. Hlavním důvodem bylo, že neobsahovala přijatelné řešení pro Lusitanii a nezmiňovala se o přerušení ponorkové války. Podle názoru Roberta Lansinga bylo možné uvažovat o dohodě s německou vládou pouze v případě, kdyby německá vláda nabídla v první řadě odškodnění za smrt amerických občanů, což také navrhl prezidentovi. Podle Woodroa Wilsona tento návrh působil příliš agresivně, proto požádal ministra zahraničí o vypracování druhého návrhu. V následně upravené formě se vyvaroval konkrétních požadavků, především v otázce reparací. Tento koncept doplnil také o fakt, že Německo by mělo uznat a dodržovat mezinárodní práva, hlavně práva neutrálních států na mořích. Odpověď tak celkově působila mírněji, což bylo způsobeno zejména snahou prezidenta

---

²⁵² DOENECKE, s. 87.

²⁵³ Telegram ministra zahraničí americkému velvyslanci v Berlíně, 14. 7. 1915, Washington, PRF, Washington 1928, s. 672–678.

²⁵⁴ FLOYD, s. 153.

Wilsona vyhnout se vstupu USA do války.²⁵⁵ Třetí nóta o Lusitanii byla odeslána americkému velvyslanci v Berlíně dne 21. července 1915. Od nóty se očekávalo, převážně u prezidenta Wilsona, že ukončí krizi způsobenou potopením parníku Lusitania.²⁵⁶ V této finální verzi USA odmítly německý návrh na zajištění bezpečnosti lodí plující pod americkou vlajkou, jelikož by tak Spojené státy neformálně potvrdily Německu možnost potápění neutrálních lodí bez předběžného varování a prohledání lodi. Jedinou změnou bylo stanovisko prezidenta k ponorkové válce. Finální verze neobsahovala požadavek na úplné zastavení ponorkové války. Pouze navrhovala německé vládě, upravit strategii ponorek v souladu s mezinárodním právem. Opět jako předchozí nóty varovala německou vládu před porušováním amerických práv, jelikož takovéto chování by vláda USA brala jako nepřátelské.²⁵⁷ Vše bylo součástí telegramu ministra zahraničí Roberta Lansinga americkému velvyslanci v Berlíně. *„Jste instruován doručit textovou podobu následné nóty ministrovi zahraničních věcí: Nóta císařského Německa, datované 8. července 1915, obdržela pečlivé zvážení od vlády Spojených států amerických, která s lítostí je nucena shledat nótu jako neuspokojivou, jelikož znemožňuje nalezení reálných rozdílů mezi vládami a neurčuje cestu, která by zajistila právní principy a zásady humanity. Vláda Spojených států nedokáže uvěřit, že vláda císařského Německa se zdržuje odmítnout svévolné působení námořního velitele, který způsobil potopení Lusitanie a současně nenabídla odškodnění za ztráty amerických životů.“*²⁵⁸ Celkově nóta považovala německou odpověď za nedostatečnou a současně se odvolávala na principy již odeslané v dřívějších nótách. Jedním z nich byla propagace svobody moří a současně poukazovala na porušování amerických práv. Co se týče veřejného mínění, tak to prakticky jednomyslně podpořilo stanovisko prezidenta Wilsona. Ovšem některá americká periodika upozorňovala na fakt, že pokud by vypukla válka proti Německu, bylo by velmi obtížné zajistit bezpečnost amerických občanů na moři. Objevila se také kritika na novou nótu prezidenta Wilsona. Většinou kritiku způsobila obava, že by nóta mohla způsobit zapojení Spojených států amerických do konfliktu. Americké periodikum *New York Tribune* okomentovalo americké požadavky jako ultimátum.²⁵⁹ **„NÓTA DO BERLÍNA JE JASNÉ**

---

²⁵⁵ FLOYD, s. 154.

²⁵⁶ HANNINGAN, s. 50.

²⁵⁷ PEIFER, s. 137.

²⁵⁸ Telegram ministra zahraničí americkému velvyslanci v Berlíně, 21. 7. 1915, Washington, PRF, Washington 1928, s. 692–719.

²⁵⁹ DOENECKE, s. 87–88.

*ULTIMÁTUM, Německo – Americký svazek říká, že vláda činí složité vyhnout se válce. Německo – Americký svazek v New Yorku vyhlásil dnes přijetí opisu, který byl dnes odeslán prezidentu Wilsonovi, ve kterém lidé podporující mír, hlavně američtí občané německého původu, protestují proti pokusu zatáhnout tuto zemi do evropské války.*²⁶⁰ Německá periodika zase obhajovala jednání své domácí vlády a často také útočila i na samotnou osobu prezidenta USA. Velmi často kritizovala postoj Spojených států na mezinárodním poli. Hlavním cílem kritiky bylo jednostranné zaujetí nóty proti německé politice a opomíjení stejného přístupu i k Velké Británii a její blokádě. Často tak byla v německém tisku vyjádřena nespravedlnost ze strany německých obyvatel, jelikož pokud by se prezident vyjádřil stejně k Velké Británii jako k Německu nebylo by nutné tyto články v periodikách zveřejňovat. Především periodikum Fatherland se takto vyjadřovalo k americké nótě.²⁶¹ Podle Roberta Lansinga byla problémem na německé straně samotná nekompromisní zahraniční politika, která vygradovala napětí mezi USA a Německem. Ve svých memoárech se ministr zahraničí zmínil o nedostatku sebereflexe německých politických kruhů. Podle něj, pokud by německá vláda přiznala některé kontroverzní části své politiky, potom by nóta z 21. července 1915 působila daleko přívětivěji. Podle něj by tak mohlo dojít i k částečnému uspokojení USA, pokud by Spojené státy a Německo našly společné porozumění. Současně dodal, že v celkovém pozadí americké nóty, by neměla být reakcí na německé vlastnosti, ale na vědění a přesvědčení, které následně mohlo být prosazeno.²⁶² I přes osobní mínění prezidenta, že memorandum bylo napsáno v poklidném tónu a zároveň se snažilo, aby se Spojené státy vyhnuly střetu s Německem, v polovině roku 1915 se myšlenka na zachování vyrovnaného vztahu s válčícími státy začala postupně oddalovat a USA se začaly přiklánět stále více k jedné straně. Proto také do této doby prezident Wilson doufal, že se dohodovým státům podaří zvítězit ve válce, což by pomohlo narovnat americký status neutrálního státu.²⁶³ Podle přesvědčení ministra zahraničí byl prezident Wilson ochoten protahovat spor mezi vládou Spojených států amerických a německou vládou tak dlouho, dokud by se podařilo udržet statut neutrality. Důvodem bylo, že se stále probíhajícím evropským konfliktem mohl prezident skrze své osobní jednání

---

²⁶⁰ New York Tribune, 26.7. 1915.

²⁶¹ DOENECKE, s. 88.

²⁶² LANSING, s. 35.

²⁶³ FLOYD, s. 154.

nalézt prostředky, se kterými by mohlo být za určitých podmínek dosaženo míru.²⁶⁴ V Německu americká nota způsobila převážně negativní reakce jak u obyvatelstva, tak i mezi politickými kruhy. I císař Vilém II. byl americkým stanoviskem rozhořčen, které označil „za známku drzosti, o kterém žádný člověk neslyšel.“²⁶⁵ Negativně reagoval také německý tisk, hlavně na pravé straně politického spektra, který se často vyjadřoval v souvislosti s americkou odpovědí velice agresivně. Dokonce i liberální kruhy v německé společnosti hodnotily memorandum jako velice kontroverzní a výhružné vůči Německu. Na vnitřní rozpolcení mezi německým obyvatelstvem reagoval také americký tisk. Například podle periodika New York Times bylo chybou amerického prezidenta Wilsona při sepisování note, že využil agresivního tónu vůči Německu. Důvodem bylo, že prezident neformálně odmítl německé návrhy, ale nepřišel s vlastními konstruktivními plány na řešení mezinárodní situace. Díky tomu došlo k upevnění názorů německého obyvatelstva a tisku, aby německá vláda zachovala dosavadní směr své zahraniční politiky. Následně se v německých periodikách začaly objevovat články, které upozorňovaly na limity neustálých ústupků Spojeným státům. Současně tak začaly poukazovat na zachování sebezáchovy a sebeúcty německého obyvatelstva k napjaté mezinárodní situaci.²⁶⁶ Dva dny po odeslání americké note požádal německý velvyslanec v USA, dne 23. července projednání obsahu odeslaného memoranda. V soukromé korespondenci mu ministr zahraničí odpověděl, že Spojené státy se nepokoušely prosadit nekompromisní a tvrdé podmínky vůči Německu, ale velvyslanci vysvětlil, že problémem byla špatná interpretace ze strany německé vlády na některé i vstřícné pasáže. Současně ho tak ubezpečil, že Spojené státy si nepřejí vstoupit do válečného stavu s Německem. Zároveň upozornil, že mohla nastat situace, kdy by k tomu americká vláda byla dotlačena. Podle přesvědčení Roberta Lansinga nebylo možné zasílat neustále memoranda do Berlína bez žádného výsledku a varoval velvyslance, že Spojeným státům začala docházet trpělivost, tudíž potřebovaly jasné ubezpečení, že otázka ponorkových útoků bude vyřešena. Současně ve svých memoárech podotkl, že velvyslanec nejspíš byl osobně proti pokračování ponorkové války, ale nic takového oficiálně neuvedl a jednalo se tak o pouhou domněnku amerického ministra.²⁶⁷ Nejdůležitějším bylo upozornění, že pokud by došlo k dalšímu

---

²⁶⁴ LANSING, s. 36.

²⁶⁵ PEIFER, s. 137.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 138.

²⁶⁷ LANSING, s. 40–41.

úmrtí amerických občanů na obchodních lodích mohla by být válka jen velmi obtížně odvrácena.²⁶⁸ Své stanovisko Robert Lansing sdělil Edwardu Housovi, se kterým vedl rozhovor o problematice ponorkové války. Z rozhovoru si ministr zahraničí odvodil, že Edward House zastával stejný názor na německého velvyslance. Především sdílel stejné přesvědčení, že také věřil ve snahu velvyslance zrušit ponorkové akce. Díky tomu získal Robert Lansing určitou naději v úspěšné řešení mezinárodní situace, tedy že by se podařilo německému velvyslanci prosadit své osobní názory, které by přinesly změnu německé ponorkové politiky. Následně by tak došlo i k uspokojení požadavků ze strany Spojených států amerických. Po odeslání nóty 21. července se celá záležitost posunula do pozadí, a to i při neustálých narážkách amerického tisku na Německo. V periodikách se objevovaly hlavně články kritizující Německo za zdržení odpovědi na americkou nótu. Zájem americké veřejnosti se vlivem aktuálních mezinárodních událostí přesunul od Lusitanie do jiné sféry. Pozornost amerického obyvatelstva a novin totiž upoutalo vyloďení námořní pěchoty na Haiti a jednání Pan-americké konference.²⁶⁹ Do popředí se spor s Německem přenesl až ve druhé polovině srpna, konkrétně 19. srpna 1915, kdy byl německou ponorkou U-24 torpédován nedaleko pobřeží Velké Británie parník společnosti White Star Line Arabic.²⁷⁰ Mezi několika desítkami obětí byli také dva občané Spojených států amerických. Prezident Wilson byl zprávou o potopení Arabicu značně rozrušen. V soukromém dopise své snoubence vypověděl, že Třetí nóta o Lusitanii znemožnila vládě Spojených států řádně reagovat.²⁷¹ Nicméně se v této době ocitl prezident v obtížné situaci, jelikož už v minulosti upozornil německou vládu, že další útok podobný tomu na Lusitanii bude bráno ze strany USA jako nepřátelský akt. Musel brát v potaz i americké veřejné mínění, které bylo proti přímému zapojení země do války.²⁷² Došel také k přesvědčení, že potopení Arabicu by mohlo způsobit konečné odloučení mezi Německem a USA, ale válku si Wilson také nepřál. Poukázáním na vážnost mezinárodní situace mohl prezident stáhnout velvyslance Gerarda z Německa a současně mohl poslat německého velvyslance Bernstorffa zpět do Německa, ale neučinil tak, jelikož by to mohlo vést k nekontrolovanému směru americké zahraniční politiky. Lehce by pak mohlo dojít k vyprovokování válečného konfliktu mezi

---

²⁶⁸ PEIFER, s. 138.

²⁶⁹ LANSING, s. 42–43.

²⁷⁰ FLANAGAN, s. 121; CARLISLE, s. 26.

²⁷¹ FLOYD, s. 166.

²⁷² TUCKER, s. 16; THRONTVEIT, s. 143.

zeměmi.²⁷³ „PONORKA POTOPILA ARABIC, 48 POHŘEŠOVANÝCH, 375 ZACHRÁNĚNÝCH, Parník se potopil za 11 minut, žádné varování nebylo obdrženo, říká zpráva. Německá ponorka zasáhla loď White Star Line v blízkosti Fasnetu, nedaleko od hrobu Lusitanie. Na palubě bylo 423 osob, z toho bylo 280 cestujících.“²⁷⁴ Podle Roberta Lansinga byl Arabic potopen v době, kdy na americké straně rostla netrpělivost způsobená německou odpovědí na Třetí nótu o Lusitanii, kterou americká vláda ještě neobdržela. Tato událost umocnila špatné vztahy mezi oběma státy. Současně podotknul, že další korespondence s Německem týkající se Lusitanie byla za této situace zbytečná, dokud nedojde k odstranění stigmatu spojené s potopením Arabicu.²⁷⁵ Americká veřejnost byla útokem znechucena a roli také hrál fakt, že útok se odehrál v krátkém časovém období od potopení Lusitanie. Americká periodika tvrdě zaútočila přímo na německou vládu a požadovala po prezidentu Wilsonovi, aby došlo i ke stažení amerického velvyslance. Ze strany veřejnosti tak doléhaly na prezidenta požadavky přerušit politické vztahy s Německem. Edward House dokonce upozornil Wilsona, že odeslání další nóty by bylo známkou slabosti Spojených států.²⁷⁶ Německý velvyslanec v dopise ujistil prezidenta, že Německo si nepřeje zabíjet americké občany a pokud k tomuto došlo v důsledku potopení Arabicu, pak německá vláda tohoto činu lituje. Z této zprávy Wilson pochopil, že německým cílem byla snaha co nejdéle udržet Spojené státy mimo konflikt v Evropě.²⁷⁷ V rozhovoru s prezidentem, který byl publikován 22. srpna v americkém tisku se Wilson vyjádřil k situaci, že by Německo mohlo zachovat s USA diplomatické vztahy pouze v případě, kdy by došlo k přerušení ponorkové války a s tím spojené potápění zaoceánských lodí. S tímto návrhem také požadoval zabezpečení životů cestujících.²⁷⁸ Proto bylo v rámci státních záležitostí nutno podniknout jasnou akci, ale vyvstala zde otázka, do jaké míry by byla vláda Spojených států ochotna zajít, aby si udržela podporu Kongresu a americké veřejnosti. Jasnému zásahu na mezinárodní scéně bránila také část obyvatelstva, která byla ovlivněna názory Williama Bryana a jeho snahou zabránit americkým občanům cestovat na lodích válčících států. Díky tomu muselo být každé stanovisko důkladně zhodnoceno a prodiskutováno, než došlo k jasnému přijetí určitého postupu nebo

---

²⁷³ FLOYD, s. 167.

²⁷⁴ The Evening World, 19.8. 1915.

²⁷⁵ LANSING, s. 43.

²⁷⁶ DOENECKE, s. 117.

²⁷⁷ FLOYD, s. 168–169.

²⁷⁸ DOENECKE, s. 118.

stanoviska.²⁷⁹ Dne 24. srpna napsal v osobní korespondenci ministr zahraničních věcí von Jagow americkému velvyslanci Gerardovi zprávu o situaci panující okolo německých ponorek. V té se pokoušel přesvědčit velvyslance, že potápění zaoceánských lodí nebylo v přímém rozkazu německého velení. Snažil se poukázat na fakt, že pokud byl *Arabic* a *Lusitania* potopeny bez předběžného varování, učinili tak kapitáni ponorek z vlastního rozhodnutí a zachovali se tak v rozporu s jasným nařízením.²⁸⁰ V této době se Robert Lansing rozhodl napsat memorandum reagující na mezinárodně-politickou situaci. Dne 25. srpna tak sepsal prohlášení, ve kterém nastínil, jakou cestou by se měly Spojené státy vydat pro jednání s Německem o *Lusitanii* a *Arabicu*. V obsahu kritizoval nejednotu amerického národa v jednání s německou vládou. Současně upozornil, že Spojené státy by si měly osvojit tvrdé stanovisko vůči Německu, aby tak došlo ze strany německé vlády k ujištění, že bude garantovat americké požadavky.²⁸¹ Upozornil na příliš shovívavý přístup, který by mohl způsobit změnu pohledu na USA jako na slabý a poddajný národ. Každopádně toto memorandum nebylo považováno ministrem zahraničí jako oficiální stanovisko, které mělo reprezentovat názory Spojených států. Prezident jej totiž nepožádal sepsat oficiální prohlášení Spojených států. Jednalo se spíše o vyjádření osobního názoru ministra Lansinga, které popřípadě mělo sloužit jako inspirace pro následné sepsání oficiálního postoje USA. Důvodem byla obava nezpůsobit, v případě odeslání svých názorů, zatažení národa do války, za což by byl obviněn. I přes to bylo toto stanovisko předáno německému velvyslanci.²⁸² Podobné názory zastával také Edward House, který podpořil i prezidentovo stanovisko, že Američané si nepřejí zatažení do války. Zároveň podotkl, že současně si nepřejí být jejími zprostředkovateli. Upozornil na fakt, že pro Spojené státy nastala doba, kdy vůči Německu měly přijmout agresivnější přístup. Další prosazování a sepisování jednotlivých nót nemělo podle názoru Edwarda House smysl. Stejně jako část veřejnosti, požadoval odeslání německého velvyslance zpět do Německa. Podle jeho názoru měly tyto kroky působit pouze jako vážné varování, jelikož dalším logickým krokem by bylo pouze vyhlášení války.²⁸³ Dne 27. srpna se sešel ministr zahraničí Lansing s německým velvyslancem s cílem vyřešit napjatou mezinárodní situaci mezi oběma státy a diskutovat o memorandu. Robert Lansing dal

---

²⁷⁹ LANSING, s. 44.

²⁸⁰ DOENECKE, s. 118.

²⁸¹ TUCKER, s. 16.

²⁸² DOENECKE, s. 46.

²⁸³ FLOYD, s. 168.

hned z počátku jasně najevo, že nebylo možné uvažovat o změně nebo debatě nad stanoviskem k ponorkové válce. V tomto ohledu nebylo možné ze strany USA udělat jakékoliv ústupky. Přesto ministr zahraničí podotkl, že bylo možné o této změně uvažovat pouze tehdy, když by se německá vláda zaručila, že nedojde k dalším útokům na lodě přepravující cestující. Na druhou stranu varoval velvyslance, že pokud by Německo porušilo tento požadavek bylo by odpovědné za vstup Spojených států do války, a to na straně států Dohody. Ministr zahraničí tak v debatě zastával poměrně tvrdé stanovisko, dokonce řekl velvyslanci, že další osobní setkání by byla zbytečná, pokud by cílem nebylo přijetí amerických požadavků, které Spojené státy považovaly za základ přátelských mezinárodních vztahů. Ve svém prohlášení Robert Lansing podotkl, že německý velvyslanec reagoval celkem shovívavě, dokonce nepožadoval zásadní úpravy memoranda.²⁸⁴ Nakonec se ukázal tento přístup Spojených států jako správný, jelikož následně došlo k odvolání německého náčelníka admirality, kterým byl admirál Gustav Bachmann. Ustoupit od svých plánů musel také admirál von Tirpitz.²⁸⁵ Následně 1. září 1915 předal německý velvyslanec stanovisko americké vládě. Obsahem bylo informování amerických vrchních kruhů, že Německo plánovalo omezení ponorkových akcí.²⁸⁶ Současně se sešel s americkým ministrem zahraničí, aby osobně informoval o rozhodnutí německého ministra zahraničních věcí přijmout americkou nótu z 21. srpna 1915. Ve svých memoárech Robert Lansing popisoval tuto událost jako velkou úlevu, a také spokojenost i německého velvyslance s výsledkem. Každopádně podotkl, že očekával z německé strany spíše tištěnou podobu než pouze ústní ujištění. Důvodem bylo zveřejnění německého stanoviska v americkém tisku. Cílem tohoto kroku bylo uklidnit veřejnost. Americká společnost by se tak dověděla o poučení Německa ze svých chyb a následně by tak nepodnikalo další nelegální kroky, které by byly v rozporu s právy civilizovaných států. Ještě ten samý den odeslal německý velvyslanec v USA hrabě Bernstorff osobní dopis Robertu Lansingovi, ve kterém potvrdil své ústní stanovisko.²⁸⁷ „*S odkazem na naši konverzaci dnes ráno si vás dovoluji informovat, že mé instrukce znepokojují odpověď na vaši poslední nótu o Lusitanii jsou následující: Zaoceánské parníky nebudou potápěny našimi ponorkami bez patřičného varování a zabezpečení životů nekombatantů, pokud se parníky nepokusí*

---

²⁸⁴ LANSING, s. 47.

²⁸⁵ PEIFER, s. 140.

²⁸⁶ FLOYD, s. 169; CARLISLE, s. 26.

²⁸⁷ LANSING, s. 48.

*uniknout nebo zaútočit na ponorku. Přesto vím, že si nepřejete diskutovat o Lusitanii, dokud nebude případ Arabicu uspokojivě vyřešen. Dovoluji si vás informovat o výše uvedeném stanovisku, jelikož politika mé vlády se tak rozhodla ještě dříve, než došlo k incidentu s Arabicem.*²⁸⁸ Tento telegram vzbudil jisté podezření v amerických politických kruzích, jelikož se část politiků domnívala, že velvyslanec předložil odpověď bez příkazu vlády. Toto podezření způsobily zejména odlišné názory velvyslance na mezinárodní situaci, což bylo možné vidět i v předchozích rozhovorech s americkými státníky. Navíc tuto skutečnost umocnilo také to, že veškerá komunikace byla odesílána na ministerstvo zahraničních věcí v šifrách. V případě velvyslance to učiněno nebylo na což upozorňoval i ministr zahraničí. Toto podezření se nakonec ukázalo jako falešné, protože německá vláda následně potvrdila stanovisko velvyslance.²⁸⁹ Touto událostí tak došlo ke splnění části požadavků sepsané v Třetí notě o Lusitanii a k částečnému uspokojení amerického obyvatelstva a vlády. Německo se současně zavázalo, že bude dodržovat veškeré zásady mezinárodního práva při jednání se zaoceánskými parníky a obchodními loděmi neutrálních států. Avšak k jedné části americké noty se německá vláda nevyjádřila. Jednalo se hlavně o otázku spojenou s nepřátelskými obchodními loděmi a jednání s nimi. Právě tato otázka byla v německé odpovědi formulována obecněji, tudíž zde byli jisté možnosti různé interpretace. Na přelomu léta a podzimu 1915 tato obecně formulovaná část nevyvolala větší spekulace, jen v následujícím roce se tento kontroverzní problém stal jedním z témat mezinárodních sporů mezi Německem a Spojenými státy. Dne 18. září 1915 na rozkaz nového náčelníka německé admirality došlo ke stažení všech ponorek z oblasti kanálu La Manche a jihozápadních oblastí od kanálu. Důvodem byla snaha co nejvíce omezit akce, které by přinutily Spojené státy vstoupit do války proti Německu.²⁹⁰ Podle Roberta Lansinga byly záruky německé vlády ohledně ponorkové války chápány jako konec první kapitoly. Nicméně stejný problém a mezinárodní krize se následně objevil o několik měsíců později s mnohem více vyostřenými vztahy. Byla to tato následná krize, která byla jedním z důvodů proč Spojené státy americké vstoupily do války na straně Dohody proti silám Trojspolku.²⁹¹

---

²⁸⁸ Telegram německého velvyslance americkému ministru zahraničí, 1.9. 1915, Washington, PRF, Washington 1928, s. 767–785.

²⁸⁹ LANSING, s. 49.

²⁹⁰ PEIFER, s. 140.

²⁹¹ LANSING, s. 53.

4.5. Mezinárodní dopady potopení

Prvotním důsledkem potopení parníku Lusitania byl nárůst nesouhlasu a odmítání tohoto činu, zejména ve Spojených státech, ale také ve Velké Británii nebo Kanadě. Následkem toho docházelo k růstu nejrůznějších protestů hlavně proti samotnému císařskému Německu a její vládě. Součástí těchto protestů byla vlna násilných nepokojů proti německému obyvatelstvu hlavně v USA a Velké Británii. Samozřejmě to bylo podpořeno propagandou daného státu a periodiky kritizujícími německý přístup. Ve Velké Británii to zacházelo i do takové míry, že někteří němečtí obyvatelé byli nuceni odejít ze země, kvůli své osobní bezpečnosti. Nejvýraznější protiněmecké akce se odehrávaly v přístavech odkud pocházely oběti z Lusitanie. Například k velkým nepokojům došlo v Liverpoolu, kde docházelo k útokům na německé obchody a Němce samotné. V centru Londýna musely být německé obchody a restaurace postaveny pod policejní ochranu. V Kanadě, konkrétně ve městě Victoria, došlo k tak rozsáhlým nepokojům, že bylo vyhlášeno stanné právo. K uklidnění situace ve městě byly dokonce povolány armádní posily z Vancouveru, které následně zavedly pořádek.²⁹² Současně mělo potopení vliv i na politickou situaci ve Velké Británii, kde dokonce tehdejší první lord admirality²⁹³ Winston Churchill dne 10. května 1915 předstoupil před parlament, aby vysvětlil důvod neposkytnutí doprovodu Lusitanii a její celkový osud.²⁹⁴ Potopení Lusitanie bylo využito k propagandistickým účelům a poukazovalo hlavně na nelidský čin ze strany Německa. Dokonce i ponorky a jejich taktika byla často hodnocena jako nehumánní.²⁹⁵

Potopení mělo jednoznačný vliv na zhoršení vztahů mezi Německem a Spojenými státy. Americký prezident podotkl na konci roku 1915, že Německo nemohlo být nadále bráno jako přátelská země pro USA. Týkalo se to i amerických občanů německého původu, kteří podle prezidenta Wilsona byli nelojální ke Spojeným státům a jejich chování prezident nehodlal tolerovat.²⁹⁶ Pro Německo se stalo potopení Lusitanie politickým problémem. Dokonce i císař si uvědomil, že potopení této zaoceánské lodi znamenalo propagandistickou porážku Německa.²⁹⁷ Došlo rovněž ke

---

²⁹² O'SULLIVAN, s. 182–183.

²⁹³ První lord admirality bylo historické označení funkce ministra válečného námořnictva ve Velké Británii. Úřad byl zrušen v roce 1964. Následně se správa námořnictva přenesla pod ministerstvo obrany.

²⁹⁴ PROTASIO, s. 128.

²⁹⁵ KING, WILSON, s. 253.

²⁹⁶ KOERVER, *Kaiser's*, s. 86.

²⁹⁷ O'SULLIVAN, s. 183.

změně pohledu na německou politiku, kdy hlavním důvodem byla německá ponorková válka, kterou ale Německo odmítalo opustit. Jedním z důvodů, proč to byl tak velký problém pro USA, byl ten, že ponorková válka měla na svědomí smrt amerických občanů. Tím pádem docházelo k porušování práv Spojených států, což blokáda Velké Británie nečinila. Celé období od potopení Lusitanie a vzniklé mezinárodní krize bylo dobou, kdy došlo k pevnější spolupráci mezi americkou vládou a Velkou Británií. Ta se promítla v politické i ekonomické sféře, i když v ekonomické spolupráci se objevily některé problémy omezující vzájemné vztahy.²⁹⁸ Všechny tyto události měly vliv i na zahraniční politiku USA, kdy ze strany Spojených států byla přijata mnohem tvrdší politika k Německu. Hlavně pak prezident Wilson propagoval nutnost omluvy z německé strany a úplné zastavení ponorkových akcí.²⁹⁹ Wilson došel k přesvědčení, že nebylo možné pokračovat v dosavadní politice izolacionismu. I přes to se pokusil udržet neutrální postoj Spojených států amerických, ale také uspokojit hlasy veřejnosti, které volaly po jasném vymezení nesouhlasu s německým potopením parníku Lusitania.³⁰⁰ Co se týče Velké Británie, tak její přežití z části záviselo na amerických dodávkách munice. Po potopení Lusitanie se předseda vlády Henry Asquith obával, aby Spojené státy nebyly nuceny pozastavit tyto dodávky.³⁰¹ Celá mezinárodní krize měla vliv i na obyvatelstvo, které bylo už dost znechucené neuspokojivým průběhem války, začalo po Lusitánské tragédii požadovat mnohem tvrdší přístup proti Německu. Dokonce i politická situace byla z části ovlivněna tragédií, kdy vznikla politická krize v britském parlamentu.³⁰² Z dlouhodobého hlediska pak potopení Lusitanie znamenalo pro Spojené státy přijetí dvou odlišných politických proudů. Jedním z nich bylo nastavení cesty, později známému *Wilsonismu* nebo *liberálnímu internacionalismu*. Zdůvodnění svého postavení vůči německé politice ve smyslu vyváženosti světových sil, podmínil prezident politiku USA, na zásadách dodržování neutrality tedy na základě práv a mezinárodních smluv. Proto při adresování problému německé ponorkové války zmínil i civilisty ostatních neutrálních států, nejen občany USA. Druhý proud vznikl následně v reakci na ponorkovou válku.³⁰³ USA se více zajímaly o dodržování

---

²⁹⁸ FLOYD, s. 191. Jedním z problémů ze strany Velké Británie bylo deklarování amerického hedvábí jakožto kontrabandu, tudíž nemohl být dovážen do Německa. Díky tomu došlo k omezení amerických práv a zároveň byla tak porušena i Londýnská deklarace z roku 1909.

²⁹⁹ DOENECKE, s. 302.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 305.

³⁰¹ FLOYD, s. 134.

³⁰² Tamtéž, s. 136.

³⁰³ PEIFER, s. 143–144.

mezinárodních práv na moři a o německou ponorkovou válku, která se stala jedním z hlavních problémů na mezinárodní scéně.³⁰⁴ I přes snahu zachovat neutrální status Spojených států amerických se začaly objevovat první návrhy na zvýšení kapacity armády a námořnictva. Plány prozatím prosazovaly pouze rozšíření a výcvik důstojnického sboru. Avšak tímto krokem začaly Spojené státy neoficiálně ukazovat své postavení na mezinárodní scéně. Jedním z podporovatelů této myšlenky byl také někdejší prezident Theodor Roosevelt.³⁰⁵

---

³⁰⁴ PROTASIO, s. 201.

³⁰⁵ NEIBERG, s. 806.

5. Závěr

V později označeném konfliktu jako první světová válka se ponorky osvědčily jako velmi účinná zbraň v bojích na volném moři. V době před vypuknutím konfliktu se jednalo o novou a nevyzkoušenou zbraň, kdy se neprojevil její skutečný potenciál. Se zavedením ponorek do námořní služby následně vznikl problém v samotné interpretaci námořního mezinárodního práva, konkrétně se jednalo o způsob zacházení s obchodními loděmi v případě jejich zajetí. Pro hladinová plavidla toto právo bylo jasně definováno, ale pro ponorky panovala jen obecnější právní shoda. Kvůli této kontroverzní a poněkud volné části mezinárodního práva, využilo Německo své ponorky pro útoky na obchodní lodě. Současně docházelo k porušování námořního práva ze strany obchodních lodí, když začalo docházet k jejich vyzbrojování a převozu munice na jejich palubách. Nejvýrazněji se to projevilo u britských lodí. Kvůli těmto důvodům vznikla poměrně kontroverzní a napjatá mezinárodní situace, kdy bylo otázkou času, než by určitá katastrofa způsobila změnu ve stabilitě mezinárodních vztahů.

Samotná poslední cesta Lusitanie a její následné potopení bylo ovlivněno událostmi, kterým bylo možné zabránit nebo v některých případech zajistit více preventivních opatření. Jednou z těchto událostí bylo varování německé ambasády ve Spojených státech amerických, které bylo otištěno v americkém tisku. Ze strany americké vlády nebyly přijaty jakákoliv bezpečnostní opatření, a proto německé varování mělo pouze malý vliv na cestující. Poměrně kontroverzně působilo také rozhodnutí kapitána Turnera týkající se zpomalení rychlosti lodí. Sice tak učinil, aby oblast s nejvyšší koncentrací ponorek proplul v noci, jenže následně neobnovil standartní cestovní rychlost, kvůli čemuž se zvýšila možnost úspěšného zásahu v případě ponorkového útoku na loď.

Ve Spojených státech amerických pak potopení vyvolalo velké pobouření napříč americkou společností spojené se ztrátou životů amerických občanů na palubě Lusitanie. Veřejné mínění bylo jedním z faktorů, které ovlivňovalo zahraničně politickou situaci a prezident Wilson s ním musel při jednáních o Lusitanii počítat. Americký prezident se dostal do nelehké politické situace, jelikož kvůli tlaku ze strany veřejnosti byl nucen se vyjádřit k nastalé situaci, ale zároveň se snažil, aby potopení nemělo vliv na dosavadní mezinárodní vztahy. Jeho cílem bylo to, že si Spojené státy

americké udržely status neutrálního státu. Kvůli těmto faktorům došlo k přijetí dvoustranného přístupu americké vlády v řešení sporu. Tento směr americké politiky měl také jednoznačně vliv na zdlouhavé řešení mezinárodní krize způsobené potopením Lusitanie. Podíl na vleklém jednání nastalé krize měla také německá vláda, která odmítala opustit politiku ponorkové války, kterou považovala za adekvátní řešení proti ekonomické blokádě zavedené Velkou Británií a nutností pro vojenskou strategii, která měla zaručit Německu vítězství v konfliktu.

I přes poměrně ostré protiněmecké nálady si velká část americké společnosti nepřála zatažení do válečného konfliktu. Celkově byla probíhající válka vnímána v USA spíše jako čistě evropská záležitost. Paradoxně, i když si americká společnost ani vláda nepřála vstup do války, museli představitelé USA reagovat na potopení Lusitanie, především kvůli ztrátě několika stovek amerických životů na palubě. Je nutné podotknout, že se nejednalo o vyjádření k jednotlivým obětem, ale k porušení amerických práv, které zaručovaly ochranu amerických občanů a také majetku jakožto neutrálního státu. Proto prioritou americké zahraniční politiky bylo řešení německé ponorkové války, jelikož ta ohrožovala hlavně americké obchodní zájmy a práva amerických občanů. To byl také jeden z důvodů, proč se prezident Wilson nehodlal vyjádřit k britské námořní blokádě Německa, protože neměla vliv na americké státní zájmy a práva jejich občanů. Návrhy na řešení situace byly následně německé vládě zasílány v podobě Třech nót o Lusitanii. Tento dvoustranný přístup americké vlády měl vliv i na vnitropolitickou situaci v USA při jednáních ohledně potopení Lusitanie a americké odpovědi na mezinárodní politiku Německa.

Jednoznačně důležitým aspektem na vnitropolitické scéně ve Spojených státech amerických bylo veřejné mínění, které ovlivňovalo i vztahy mezi politickými elitami. Tento faktor byl nejvíce patrný během jednání o přístupu k německé vládě a její politice, kdy většina politiků souhlasila s názory veřejnosti, aby se vláda Spojených států amerických vyjádřila proti potopení Lusitanie a německé ponorkové válce. Jen ministr zahraničí William Bryan byl zastáncem protestu USA proti britské blokádě Německa za účelem udržení neutrálního statutu. Následný tlak od ostatních politických špiček donutil ministra zahraničí odstoupit z funkce. Jeho nástupce Robert Lansing byl v tomto ohledu mnohem poddajnější, což se také podepsalo v nastavení priorit a směru

zahraniční politiky Spojených států amerických, která se projevila v následujících letech.

I když potopení Lusitanie vyvolalo šok napříč celou americkou společností, politické dopady nebyly tak závažné, aby způsobily zapojení Spojených států amerických do evropského konfliktu. Nicméně osud Lusitanie měl vliv na mezinárodní situaci, protože si USA začaly mnohem více uvědomovat, že evropský konflikt nebude pouze lokální záležitostí mezi evropskými státy bez toho, aniž by došlo k omezení nebo porušení amerických práv, při existenci německé ponorkové strategie. Často tak ze strany Spojených států docházelo k využívání Lusitánské tragédie jako politické páky v jednání s Německem o ponorkové válce, která ohrožovala americká práva a obchod, což bylo pro vládu a prezidenta Wilsona mnohem důležitější než tragédie britského parníku, i v případě, že na něm zahynulo několik stovek amerických občanů.

6. Soupis pramenů a literatury

a) Prameny

FULLER, Joseph V.(ed.), *Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1915, Supplement, The World War*, Washington 1928.

LANSING, Robert, *War Memoirs of Robert Lansing. Secretary of State*, Indianapolis 1935.

WILSON, Woodrow, *Woodrow Wilson Papers. Family and General Correspondence 1915–1924*, Washington 1915.

b) Periodika

Harrisburg Telegraph.

New York Tribune.

North Devon Gazette.

The Day book.

The Evening World.

The Gaelic American.

The Loyd's list.

The Seattle Star.

The Sun.

c) Literaruta

AMBROSIUS, Lloyd E., *Wilsonianism. Woodrow Wilson and His Legacy in American Foreign Relations*, New York 2002.

BAILEY, Thomas A., *The Sinking of the Lusitania*. In: *The American Historical Review*, 41, 1935, 1, s. 54–73.

BOČEK, Martin, *S nadějí za oceán. Soupeření lodních společností o zákazníky v Habsburské monarchii na přelomu 19. A 20. století*, Plzeň 2018.

- CARLISLE, Rodney, *U.S. Merchant Ships and American Entry into World War I*, Gainesville 2009.
- CLEMENTS, Kendrick A., *Woodrow Wilson and World War I*. In: *Presidential Studies Quarterly* 34, 2004, 1, s. 62–82.
- COMPTON–HALL, Richard, *Submarines at War 1914–1918*, Penzance 2004.
- COOPER, John Milton, *The Shock of Recognition: The Impact of World War I on America*. In: *The Virginia Quarterly Review* 76, 2000, 4, s. 567–584.
- DOENECKE, Justus D., *Nothing Less than War*, Lexington 2014.
- DRASKAU, Jennifer Kewley, *Lusitania Tragedy of War Crime?*, Chicago 2015.
- ERICSON, Peter, *The Kaiser Strikes America*, Morrisville 2008.
- FLANAGAN, Jason C., *Woodrow Wilson's Rhetorical Restructuring: The Transformation of the American Self and the Construction of the German Enemy*. In: *Rhetoric and Public Affairs* 7, 2004, 2, s. 115–148.
- FLOYD, Ryan M., *Abandoning American Neutrality, Woodrow Wilson and the Beginning of the Great War August 1914–December 1915*, New York 2013.
- GAYER, Albert, *German Submarines and Their Warfare 1914-1918*, Berlin 2020.
- GIBSON, R.H., PRENDERGAST, Maurice, *The German Submarine War 1914–1918*, Penzance 2002.
- HALPERN, Paul G., *A Naval History of World War I*, Annapolis 1994.
- HANNINGAN, Robert E., *The Great War and American Foreign Policy, 1914–24*, Philadelphia 2016.
- HOWARD, Jones, *Crucible of Power: A History of American Foreign Relations from 1897*, Plymouth 2008.
- JAMES, Clayton D, WELLS, Anne Sharp, *America and Great War 1914–1920*, Wheeling, 1998.

- KING, Greg, WILSON, Penny, *Lusitania, Triumph, Tragedy, and the End of the Edwardian Age*, New York 2015.
- KOERVER, Hans Joakim, *German Submarine Warfare 1914–1918 in the Eyes of British Intelligence*, Berlin 2010.
- KOERVER, Hans Joachim, *The Kaiser's U-boat assault on America*, Philadelphia 2020.
- LAYTON, Kent J., *The Edwardian Superliners: A trio of trios*, Gloucestershire 2012.
- MANCINI, Amanda M., *Neutral in Spirit: An Analysis of Woodrow Wilson's Policies and the United States Involvement in World War I*. In: *International Social Science Review* 72, 1997, 3/4, s. 136–145.
- MOORE, Fionnbarr, KELLEHER, Connie, BRADY, Karl, MCKEON, Charise, LAWLER, Ian, *RMS Lusitania. The Story of a Wreck*, Dublin 2019.
- NEIBERG, Michael S., *Blinking Eyes Began to Open: Legacies from America's Road to the Great War, 1914-1917*. In: *Diplomatic History* 38, 2014, 4, s. 801–812.
- NEU, Charles E. *Colonel House: A Bibliography of Woodrow Wilson's Silent Partner*, New York 2015.
- OLMSTEAD, Justin Quinn, *The United States Entry into the First World War. The Role of British and German Diplomacy*, Woodbridge 2018.
- O'SULLIVAN, Patrick, *The Sinking of the Lusitania*, Dublin 2014.
- PEEKE, Mitch, WALSH-JOHNSON, Kevin, JONES, Steven, *The Lusitania Story*, 2015 Barnsley.
- PEIFER, Douglas Carl, *Choosing War. Presidential Decision in the Maine, Lusitania and Panay incidents*, New York 2016.
- PRESTON, Diana, *Wilful Murder. The Sinking of the Lusitania*, London 2002.
- PROTASIO, John, *The Day the World was Shocked. The Lusitania Disaster and Its Influence on the Course of World War I.*, Havertown 2011
- SONDHAUS, Lawrence, *German Submarine Warfare in World War I.*, London 2017.
- THRONTVEIT, Trygve, *Power Without Victory. Woodrow Wilson and the American Internationalist Experiment*, London 2017.
- TROMMLER, Frank, *The Lusitania Effect: America's Mobilization against Germany in World War I*. In: *German Studies Review*, 32, 2009, 2, s. 241–266.
- TUCKER, Robert W., *An Inner Circle of One: Woodrow Wilson and His Advisers*. In: *The National Interest* 51, 1998, s. 3–26.

7. Summary

After beginning of the world conflict, later known as the Great War was the modern aspect that brings changes to this conflict. Main aspect was technological progress which change military strategy used in the past. One element of the technological progress was development of the Submarine navy. The main promoter of the new technological weapon in war was Imperial Germany which started use the new weapon as their main force of the new war plan because of the military fail on the Western front where the Schlieffen plan failed and the Trench warfare was settled. Influence on this fact also had declaration of naval blocade from Great Britain. Main focus of this work is to analyze sinking of the Lusitania and reaction of the United states of America. This incident significantly affected political circles of the United states and also american society. It also affect the foreign policy between United states of America and Imperial Germany.

The change of the military plan of Imperial Germany had influence the quick extension of the submarines attacks on the Entre powers ships. Problem was that these attacks had restricted internacional laws of the neutral states, where the United states were the most concern. The incidents between German submarines and merchant ships of the Entre powers were more frequent. One of the biggest incidents that appear was the sinking of the Lusitania owned by Cunard Line company on 7. May 1915. The ship was sink by submarine U-20 during her voyage to the Liverpool, where at the time was transporting few thousands passengers including hundreds of american citizens.

The death of american citizens caused in the United states of America resistance and criticism of the German goverment. United states gets in to internacional crisis, where the worst outcome would be involvement in the world conflict with Germany. The situacion in the US was really complicated, because the society and political circles wanted maintenance of the neutral status and also they didn't want involvement in the conflict. However the sinking of the Lusitania and death of american citizens caused restriction of american laws which president and political circles couldn't ignore. This period was characterised by three Lusitania's notes, where United states send their requirements to the Germany. The objective of these notes were to secure laws of the american citizens on the seas, but also secure merchant laws of the United states of America. Even if the official statement of the US goverment was to keep their neutral

position on the international scene. Because of the domestic political situation the United states started slowly turn from their position where the neutral status in the international relations changed and the United states of America begun to move away from policy of Imperial Germany and strengthened their relations with Great Britain.